

494/47-925

9-14

ՅՈՒՆ. ՊԱՆՆՅԱՆ

Ծ Ի Ա Ծ Ա Ն

Բ. Գ Ի Ր Ք

ՔԵՐԱԿԱՆԸՆԹԵՐՑՄԱՐԱՆ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻ

Բ. Տ Պ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

*Մեր քարգնանած, հետևողութեամբ պատասխան եւ խնամքով
հասուածներու արտաստիկ իրաւունք վերապահուած է :*

Կ. Պ Ո Ւ Ի Ս

ԳՐԱՏԱՐԱՆ Պ. ՊԱՆՆՅ

1919

35955-2988

ՏՊԱՐԱՆ ԵՒ ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ
Օ. ԱՐԶՈՒՄԱՆ
№ 265

Ծ Ի Ա Ծ Ա Ն

Բ. ԳԻՐՔ

1. — ԻՄ ԳԻՐՔՍ

Ըսէ՛, նայի՛նք .
Ի՞մ սիրուն զիրք,
Ծոցդ աւ ո՛րքան
Լաւ բաներ կան:

Հո՛ն է մուկը,
Ոսկի մուկը,
Խաբուն կասուն,
Շնիկն արքուն
Գառնուկ, կոյ, եզ,
Պէսպէս բղեզ:

Ծաղիկ ու ծառ,
Ծիսն ու ծիծառ,
Հարն ու աջոռ,
Խնձոր, սաշոռ,
Նաշխուն քիթոն
Ու շատ բան դէռ...:

Ըսէ՛, պատմէ՛,
Թէ կը հաճիս,
Աղուոր քանկեր
Իմ ակակջիս:

Գե՛ն, շո՛ւս պատմէ,
Իմ խելո՛՛ք գիրք,
Մասնի՛կ տեղի,
Խաղ. պար ու միրգ:

2.—ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՀԵՐՆ ՈՒ ԺԱՄԵՐԸ

Մենք առտուն կ'արթննանք, կ'ելենք
անկողինէն, կը հագուինք ու նախաճաշ
կ'ընենք:

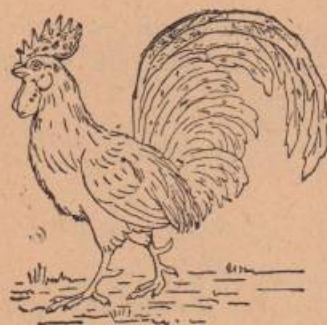
Կէսօրին կը ճաշենք:
Իրիկուան ընթրիք կ'ընենք:

Կէս գիշերին արդէն պառկած, քնացած
կ'ըլանք:

Յորեկը աշխատութեան պահն է. գի-
շերը՝ հանգիստի:

Յորեկն ու գիշերը կը կազմեն մէկ օր.
Օրը քսան և չորս ժամ է:

—Ի՞նչ բան ցոյց կուտայ օրուան ժամերը և ի՞նչպէս:

3.—Ա.ՔԱՂԱՂ

Ըսէ՛ ինձի, աքաղաղ,
Ոսկի կատարիդ մատաղ,
Կարմիր մօրուքիդ մատաղ.

Ինչո՞ւ կանուխ կ'արթննաս ,
Բարձրը ձայնով կը պոռաս ,
Բակին դուռը կը թառխս :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 1. — Բան մը ունիմ, բան չե՛ ,
Երկինքն ի վեր կը կանչե՛ :

ՇՆՈՐՀԻԿՆ ՈՒ ՇՆԻԿԸ

Շնորհիկը պարտէզը նստած՝ դասը կը
սերտէր: Շնիկն ալ քիչ մը անդին երկնցեր
էր գետնին վրայ :

Շնորհիկ մէկէն գիրքը երկնցուց շնիկին
ու ըսաւ .

— Կարգն տեսնեմ, սիրուն շնիկս, ի՞նչ
գրուած է գրքիս մէջ :

Շնիկը ելաւ, մօտեցաւ գրքին, հոտո-
տեց քանի մը անգամ ու հեռացաւ :

— Ի՞նչ կ'ընէ շունը, ի՞նչ է անոր գործը :

5. — ՓՈՔՐԻԿ ԴՊՐՈՅԱԿԱՆԸ

Տղայ մըն եմ դէռ շատ պզտիկ,
Բայց տունը չեմ ընէր սիսիկ .
Արեւն աստուն ցաթելուն պէս՝
Կ'երթամ շուտով մանկապարտէզ :

Հոն կը գրեմ ու կը կարդամ,
Նաեւ կ'երգեմ ու կը խաղամ .
Կը սորվիմ շատ բաներ աղուոր
եւ գիտեմ գոց ռսանաւոր :

Տղայ մըն եմ դէռ շատ պզտիկ,
Բայց տունը չեմ ընէր սիսիկ :

6. — ԶԲԱՂԱԾ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ

Հայրիկը տուն եկաւ ու փնտռեց Եր-
ուանդն ու Արամը: Ըսին թէ պարտէզն են :

— Երուանդ, ի՞նչ կ'ընես հող . ձայնեց
հայրիկը :

— Ոչինչ պատասխան տուաւ Երուանդ :

— Դձուն ինչ կ'ընես, Արամ, պոռաց նո-
րէն հայրիկը :

— Երուանդին կ'օգնեմ, ձայն տուաւ
Արամ :

Ի՞նչ կ'ընէին Երուանդ ու Արամ :

7.— ՄԱՆԿԻԿԸ ԹՌՉՆԻԿԻՆ

Դուն թըռի՛ր, թռչնակ, ամէն առաւօտ
Պատուհանիս մօտ .

Գեղգեղէ թիչ մը զարթումէ՛ս առաջ
Ձայնով սիրաւաչ :

Թո՛ղ քու ճիւճիւէդ աչքերըս բանամ,
Նախ՝ դէմքըս լըւամ,

Ետքը՝ քեզի պէս երգովս առաջին
Փառք տամ Արարչին :

8.— ԾՈՅԼ ԽՈՐԷՆԸ

Խորէն պարապ կ'անցընէր ժամանակը
ու բնաւ չէր սերտեր դասը :

— Խորէն, դասդ սերտէ, ըսաւ մայրիկը :

— Գլուխս կը ցաւի կոր, ըսաւ Խորէն
յօրանջելով, և տեղէն չերերաց :

Բոպէ մը վերջ՝ մայրիկն ըսաւ .

— Խորէն եկու՛ր, հաց կեր :

— Խնձոր ալ կուտամս, մայրիկ, ըսաւ
Խորէն, ու ըրախութեամբ վազելով դէպի
մօրը :

9.—ԾՈՅԼ ԱՂՋՆԱԿԸ

Գիրքն ինչ ընեմ, կը պատռի,
 Գրքիցն աչ շուտ կը կոտրի,
 Տիկնիկ ըլլար՝ խաղալի,
 Կաղիկն ըլլար՝ աղալի
 Հագուեի, շուեի,
 Փողոց, փողոց պստեի:
 Աւեի, խմեի,
 Մընեի՝ ֆնեի:

ԱՌԱԾ.— Չնսփ բան, սփսփ գերեզման:

10.—ՆԱՇԽՈՒՆ ԹԻԹԵՌՆԻԿԸ

Չապէլ պարտէզին մէջ նաշխուն թի-
 թեռնիկ մը տեսաւ վարդին վրայ թառած:
 Չապէլ կամացուկ մը մօտեցաւ թիթեռ-
 նիկին:

Անոր թեւերը ծիրանի գօտիի գոյներն
 ունէին. վրան ցանուած էր ոսկեփողի:

Չապէլ հիացաւ մնաց և թիթեռնիկին
 չդպաւ:

— Դժբ ինչ կ'ընէիք, տղաք. եթէ թիթեռնիկին
 դպնէք, Բնչ կ'ըլլայ:

11.—ԲԱՐԻ ԱՆԱՀԻՏԸ

Անահիտ բարի աղջիկ մըն էր, փողոց-
 ները չէր պտըտեր, չար տըղոց հետ չէր
 խաղար: Ուշադրութեամբ իր դասերուն
 կ'աշխատէր:

Անահիտ շատ անգամ իրմէ պղտիկ Մե-
 րուժան եղբայրը կը պտտցնէր պարտէզին
 մէջ. միշտ կը հսկէր որ վտանգ մը չպատա-
 հի մանկիկին:

Իր այս ընթացքովը՝ Անահիտ սիրելի
 եղաւ ամէնուն:

12.—ԳՈՅՆԵՐԸ

Ճերմակ է ախրն ու ձիւնը,
 Սեւ է ամուխն ու մեղանը,
 Ոսկին է վայլուն, գեղնորակ,
 Կարմիր է գողնոցս ու կըրակ.
 Կանանչ է խօտը երբ թաց է,
 Կապոյտ է երկինքն երբ բաց է.
 Իսկ մանիչակը . . . ո՛հ, մոռցայ,
 Ան ալ օրիորդս թո՛ղ ըսէ :

— Ի՞նչ գոյն ունի մանիչակը. իսկ նարինջը, մոխրը, վա՞րդը :

13.—ՇԱՐԹՈՒԱՆ ՕՐԵՐԸ

Շարաթ օր մըն էր: Տիրան ուրախ, ուրախ տունին մէջ վեր վար կը ցատքբաէր ու կ'ըսէր :

Սիրական շարաթ,
 Հոգիս կիրակի,
 Հոգէառ երկուշաբթի :

Մայրիկը լսեց ու ըսաւ :

— Տղաս, ծոյլ տղոց խօսքեր են ատոնք :
 Շարթուան բոլոր օրերն ալ սիրելի են : Գիտե՞ս շարաթը քանի՞ օր է :

— Եօթը օր է, ըսաւ Տիրան :

— Իրաւ է: Գիտցիր նաեւ թէ երկուշաբթի, երեքշաբթի, չորեքշաբթի, հինգշաբթի, ուրբաթ, շաբաթ օրերը դպրոցի, աշխատութեան օրեր են. կիրակին հանգիստի, զրօսանքի օր է : Ո՛վ որ հաշխատիր, հանգիստ ընելու ալ իրաւունք չունի :

ԱՌԱՅ.— Ծոյլին ամեն օր կիրակի է :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 2.— Եօթն աղբար են, արիճին մեկ է. անուցնին զա՛ս զա՛ս :

14.—ԱՐՓԻԿԻՆ ՊՈՒՊՐԻԿԸ

Իմ պառպիկըս ծղնողասեր.
 Ունի մազեր շեկ, սիրուն,

Միևյև մեջքը երկար [վարսեր՝
Խոպոպներով ոյորուն :

ձերմակ, փայլուն ճակատին սակ,
Այուկներն են խաժուժիկ .
Վարդ քերանն ալ՝ կես բաց, կես փակ,
Կը ժրպփ միշտ գեղեցիկ :

Երիզներով կարմիր, լայն, լայն,
Լաքեր ունի զարդարուն .
Գիտե՞՞ք, ինձի ո՞վ սրւաւ զայն . . .
— Ի՞նչ մայրիկըս սիրասուն :

15.— ՀԱՐՅՈՒՄ ՄԸ

Վահան հարցուց Աղաւնիին .
— Աղաւնի, ձուկը մուկը մէկ տապակ,
նրը կ'ուտես :
— Ձուկը կ'ուտեմ, պատասխանեց Ա-
ղաւնի :
— Ձուկին եղը մուկին կ'երթայ, մուկին
եղը ձուկին կ'երթայ, ըսաւ Վահան ծիծա-
ղելով :

16.— ՉԻԱԿ, ՉԻԱԿ

Չի՛ակ, ձի՛ակ, զի՛ս վազուր,
Տա՛ր պարոնին գո՛ւռն անցուր .
Պարոնը փայտ է տաշեր,
Խաթունն հաւկիթ է խաշեր,
Ինձ ալ բաժին է պահեր,
Ոսկի անտուկն է գրբեր,
Ոսկի կատուն է կերեր :
Վա՛յ աս կատուն ծեծեցէք,
Վա՛յ, աս կատուն մի՛ ծեծէք,
Ոսկի թերով կախեցէք :

17.— Ա Կ Ն Ո Յ Ը

Փոքրիկ Գեղամ մամիկին քով վազեց
ու ըսաւ .
— Մեծ մայր, ակնոցդ քիչ մը ինձի
կուտա՞ն :

— Ի՞նչ պիտի ընես, գաւակս, ըսաւ մեծ մայրը :

— Դուն կ'ըսես թէ ակնոցով լաւ կը տեսնես. տուր ակնոցդ, աչքիս զնեմ ու նայիմ թէ մամանն ո՞ւր է գրեթէ շագանակը :

— Որո՞նք կը գործածեն ակնոց. Ի՞նչ կ'ընեն ակնոցով :

18. — Ո՞վ, ո՞վ...

Գիշերներդ երբ իրնանամ,
Ո՞վ կը նսկե վրասս անխոն,
Ո՞վ կը ժպտի երբ կ'արթնանամ... :

Ո՞վ իմ վրասս կուտայ հոգի.

Ալեկն հոգ, ցաւ ու նեղութիւն
Ինձի համար ո՞վ կը տանի... :

Դպրոցէն աչ երբ տուն դառնամ,
Ո՞վ ինձ կուտայ ափով լեցուն
Չամիչ, կաղիւն, նուշ ֆաղցրահամ... :

— Ո՞վ կ'ընէ այս բաները ձեզի համար, ան գեռ ուրիշ ինչե՞ր կ'ընէ :

19. — ԽԵԼՕՔ ԳԼՈՒԽԸ

Բերանն ըսաւ. — Ես ամէն ինչ կ'ուտեմ,
կը խմեմ :

Չեռքն ըսաւ. — Ես ամէն ինչ կը շինեմ,
կը քանդեմ :

Լեզուն ըսաւ. — Ես ամէն բան կ'ըսեմ,
կը պատմեմ :

Ոտքն ըսաւ. — Ես ամէն տեղ կ'երթամ,
ման կուգամ :

Գլուխը մտիկ ըրաւ բերանին ու ձեռքին,
լեզուին ու ոտքին ըսածները, և ծիծաղեցաւ :

Բերանն ու ձեռքը, լեզուն ու ոտքը
միասին ըսին գլուխին. — Ինչո՞ւ կը ծիծաղիս :

Գլուխն ըսաւ.— Ի՛նչ որ ընէք, առաջ
ինձի պիտի հարցնէք, առանց ինձի բան մը
չէք կրնար ընել :

Բերանը բաց մնաց . իսկ լեզուն կմկը-
մալով ըսաւ .

— Հա՛, իրաւ է, իրաւունք ունի գլուխը :

20. — Հ Ա Յ Ր Ի Կ Ը

Շատ կը սիրեմ իմ հայրիկ .
Ամէն ատեն ինք ինձի
կ'ընէ շա՛տ, շա՛տ, շա՛տ բարիք .
Ի՞նչպէս պատմեմ ես ձեզի :

Ամա՛ն կ'ըլլայ թէ ձըմեռ
Ան կ'աշխատի օրն ի բուն ,
Հանդիլն ի՞նչ է, չի գիտեր ,
Չունի նաև երկար քուն :

Գեռ արեւը չցաթած՝
կ'ելլէ, կ'երթայ իր գործին ,
Տուն կը դառնայ երբ արդէն
Մութը կոխեր է գետին :

— Հայրիկը դեռ ուրիշ ինչե՛ր կ'ընէ ձեզի .
Ա.Ռ.Ա.Մ. — Հօր սնակ, ակուշ ֆնակ :

21. — Գ Ր Ի Գ Ո Ր Ի Կ Ն Ո Ւ Կ Ո Վ Ե Ր Ը

Գրիգորիկ առաջին անգամ գիւղ ելած
էր : Գիւղին քովէն գետակ մը կը հոսէր :

Գրիգորիկ գետակին եզերքը կը խաղար,
երբ անդիէն կովեր եկան շուր խմելու :

Գրիգորիկ տեսաւ որ կովերը շուրը կը
մտնեն : Անմիջապէս տուն վազեց :

— Մայրիկ, մայրիկ, պոռաց Գրիգորիկ,
կովերը պիտի թըճեն իրենց ոտքերը :

22.—ՀՐԵՇՏԱԿՆ ՈՒ ՄԱՆԿԻԿԸ

—Ե՛ր, սիրո՛ւն մանկիկ,
 Ե՛ր, իբրև բոչնիկ,
 Թափ սակֆ քեւերու
 Բարձրանակն երկինք
 Ուր ամէն եակ
 Կը պատարարուի
 Տիրոջ քեւին սակ :

—Ո՛ր, ո՛վ հրեշտակ,
 Ես ունիմ մայրիկ
 Որ ինձ ամէն օր
 Կուտայ շատ պայիկ
 Երկինք մայր կա՞յ
 Որ ամէն օր տայ
 Ինձ ա՛յնչափ պայիկ :

23. — ԱՐՁԱԳԱՆԳԸ

Աքլորը կտուրն ելաւ, թափ տուաւ
 Թեւերուն և կանչեց. կուկուլիկո՛ւ... :
 Ժայռը անդիէն արձագանգ տուաւ ու
 կրկնեց. կուկուլիկո՛ւ... :

Աքլորը բարկացաւ :

—Տեսնեմ ո՞վ է եղեր սա զիս ծաղրող
 անպիտանը, պոռաց և գնաց ժայռին մօտ :
 Վեր թռաւ, ուժգին կերպով զարնուե-
 ցաւ ժայռին ու ինկաւ գետին :

Աքլորն աւելի բարկացաւ, նորէն նորէն
 վեր թռաւ, նորէն նորէն զարնուեցաւ
 ժայռին ու վար ինկաւ, մինչեւ որ արիւն-
 լուայ գետին փռուեցաւ :

—Արձագանգի հանդիպած է.ք. ի՞նչ կ'ընէ արձա-
 գանդը :

24. — ՕՐՕՐԵՐԳ

Օրօ՛ր, օրօ՛ր, աղու՛ր խուշիկ,
 Գընացի՛ր մըշիկ, մըշիկ :

Լեռներ, ձորեր ձիւն է եկեր :
 Իմ գառնուկիս քունն է եկեր :
 Օրօ՛ր, օրօ՛ր, աննըման ,
 Մայր մը չէ բերեր նըման :
 Խոչոր, ճերմակ լուսինկան
 Յալթեր է օրրանիդ վըրան :

25. — ԾՆՃՂՈՒԿԻՆ ԲՈՅՆԸ

Պարտէզը, ճիւղերու մէջտեղ, փոքրիկ
 ճնճղուկը բոյն մը շինեց : Այդ բոյնին մէջ
 ածեց մանրիկ հաւկիթներ :

Ծնճղուկը երկար ատեն նստաւ հաւ-
 կիթներուն վրայ : Վերջապէս օր մը երկու
 ծիտիկներ դուրս ելան անոնցմէ :

Ծնճղուկը ուրախ էր . կը ճուռողէր ու
 կը դառնար բոյնին շուրջ : Ծիտիկները շար-

ժեցան, գլուխնին երերցուցին և ըսին
 ճնճղուկին .

— Ծիկ, ծիկ, ծիկ ,
 Անուշ մայրիկ ,
 Մեզ կը սիրես ,
 Բեր մեզի կուտիկ :

ԱՌԱՅ. — Ծնճղուկին վահագորը կորեկ չի ցաներ :

26. — Մ Ա Յ Ր Ի Կ Ը

Փոքրիկ Կորիւն փողոցը կորսնցուց մայ-
 րը : Կորիւն սկսաւ լալ, կանչել՝ «մայրիկ,
 մայրիկ» ըսելով, բայց մայրիկը չկար : Ան-
 ցորդներ հաւաքուեցան Կորիւնին գլուխը և
 հարցուցին թէ ո՞վ է իր մայրը :

— Միթէ չէ՞ք գիտեր, իմ մայրիկս է ան :

— Ի՞նչ է անունը, հարցուցին անցորդ-
 ները :

— Մայրիկ է անոր անունը, պատաս-
 խանեց Կորիւն և կը շարունակէր լալ :

— Ըսէ՞ք, մարդիկ ի՞նչով կը ճանչցուին և իրարմէ
 կը գատուին :

27. — ԱՆՈՒՆՆԵՐ

Ես գիտեմ շատ անուններ,
 Անուններ կարճ ու երկայն,
 Սիրուն աղուոր անուններ
 Մանչերու կամ աղջրկան :
 Մտիկ քրեխ որ քսեմ.
 Խորէն, Սուրէն, Փառանձեմ,
 Օննիկ, Գառնիկ, Շամիրամ,
 Սիսակ, Գիսակ, Պերճ, Վահրամ,
 Աբել, Չապել, Նագենիկ,
 Եղուարդ, Նըւարդ, Սաքեհիկ,
 Պեսրոս, Պողոս, Արուսեակ,
 Արամ, Գեղամ, Հրմայեակ,
 Չառեն, Արմեն, Սրբունի,
 Յակոբ, Մեսրոպ, Տիրունի,
 Մաննիկ, Նունիկ, Վարդանոյշ,
 Երուանդ, Հրբան, Սիրանոյշ,
 Արշակ, Յոշակ, Արմիէ,
 Լեւոն, Երմոն, Հերմիէ,
 Տիգրան, Միհրան, Հայկ, Գամեր,
 Ինչ գիտեմ շատ անուններ,
 Անուններ կարճ կամ երկայն,
 Մանչերու կամ աղջրկան :

— Գտէ՛ք ուրիշ անուններ ալ և գրեցէ՛ք :

28. — ՓՈՔՐԻԿ ՍՈՒՐԷՆԸ

Երանիկ և Լուսիկ կը խաղային պարտէզին մէջ : Փոքրիկ Սուրէնն ալ անոնց հետ միասին կը խաղար :

Մայրիկը երեւցաւ խոհանոցին դուռնէն և ըսաւ :

— Ո՞վ ինձի երեք հաւկիթ պիտի բերէ նպարավաճառէն :

— Ես կը բերեմ, ըսաւ Սուրէն, և վազելով գնաց, շուտ մը բերաւ հաւկիթները :

Քիչ վերջ մայրիկը նորէն երեւցաւ և ըսաւ .

— Չեզմէ մէկը թող քովս գայ :

— Ես շատ գործ ունիմ, ըսաւ Երանիկ, չուզելով թողուլ խաղը :

— Ես ալ, ըսաւ Լուսիկ :

— Դուն եկուր, Սուրէն, ըսաւ մայրիկը, ձեռքին մէջ բռնած անուշ բլիթ մը :

Սուրէն վազեց գնաց մայրիկին քով :

— Այդ աղջիկները շատ գործ ունին, աւելցուց մայրիկը, չեն կրնար այս անուշ բլիթն ուտել. ես գայն փոքրիկ Սուրէնիս կուտամ որ շատ գործ չունի և կրնայ մայրիկին օգնել :

29.—ՓԻՍԻԿ, ՓԻՍԻԿ

Փիւսիկ, փիւսիկ,
 Խաթնուն հարսիկ,
 Թաթիկներով,
 Ճանկիկներով
 Գետինն նստած՝
 Ի՞նչ կը կարդաս,
 Մը՞ս, մը՞ս, մը՞ս, մը՞ս . . .

30.—ԳԷՇ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

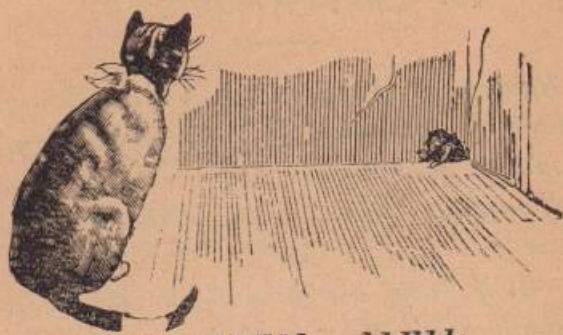
Չարեն պզտիկ տղայ մըն էր: Շատ
 տղոց պէս ան ալ մատներովը քիթը կը
 խառնէր հակառակ մայրիկին խրատներուն:

Օր մը Չարեն նոր
 հագած էր: Անչափ
 թաց չէր մոռցած դարձ
 փորութիւնը: մատները
 խառնէր: Ահա յանկար
 մտափն բացած վէրքեր
 մտիկ, ազուտը դգեստը
 ճեցաւ:

Չարեն շատ լացաւ
 ներ, նոր հագուստին լ
 Աօխկա այնչափ ցա
 որ մէյ մըն ալ մատը ք

31.—ՄԱՐՄՆԻ

Ես կ'երբամ մա
 Հուն կը սորվիս
 Սա մարմինիս
 Ըսմ'մ ձեզք մա
 Ահա՛ վերս գիթ
 վարն ալ ոսկեր
 Հո՛ս Ե անխասա
 Հո՛ս՝ աչուկներ
 Այս Ե քիկըս պ

29.—ՓԻՍԻԿ, ՓԻՍԻԿ

Փիսիկ, փիսիկ,
 Խաթուն հարսիկ,
 Թաթիկներով,
 Ճանկիկներով
 Գետին նստած՝
 Ի՞նչ կը կարդաս,
 Մը՛ռ, մը՛ռ, մը՛ռ, մը՛ռ . . . :

30.—ԳԷՇ ՍՈՎՈՐՈՒԹԻՒՆ

Զարեհ պզտիկ տղայ մըն էր: Շատ տղոց պէս ան ալ մատներովը քիթը կը խառնէր հակառակ մայրիկին խրատներուն:

Օր մը Զարեհ նոր ճերմակ հագուստ մը հագած էր: Այնչափ ուրախ էր որ . . . : Բայց չէր մոռցած դարձեալ իր աղտոտ սովորութիւնը. մատներովը միշտ քիթը կը խառնէր: Ահա յանկարծ քիթը արիւնեցաւ մատին բացած վէրքերէն և Զարեհի ճերմակ, աղուոր զգեստը աղտոտեցաւ, լղբ՛-ճեցաւ:

Զարեհ շատ լացաւ, բայց օգուտ չունէր: Նոր հագուստին խերն անխճուած էր: Ասիկա այնչափ ցաւ սլատճառեց իրեն որ մէյ մըն ալ մատը քիթը չխօթեց:

31.—ՄԱՐՄՆԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

Ես կ'երթամ մանկապարտեզ,
 Հոն կը սորվիմ բաներ պեսպես:
 Սա մարմիկիս փափուկ, փոքրիկ,
 Ըսե՞մ ձեզի մասերն գողտրիկ.
 Ահա՛ վերը գլխիկս աղուոր,
 Վարն ալ ոտերս ձեռուոր.
 Հո՛ւ է անկասս ողորկ, փայլուն,
 Հո՛ւ՝ աշուկներս պարլուն.
 Այս է իրիկս պարլիկ,

Տակն աչ քերակնս կորիկ .
 Անա՛ թուշերս՝ կարմիր խնձոր ,
 Ու շրթունքս՝ նրբասն կտր .
 Սա՛ է կզակնս քունպուշիկ ,
 Տակն աչ փոքրս՝ ֆիչ մը հասցիկ .
 Տեսե՛ք ունիմ զոյգ ախանջներ
 Որ կը չըսեն ամեն ձայներ .
 Դատը երկու ձեռներ քամպակ ,
 Մեկն աչ ձեռնս է , միւսն աչ է ձախ .
 Եթէ ուզեմ՝ վեր կը վերցնեմ
 Այսպէս՝ ծափ , ծափ ծափ կը զարնեմ :
 Ես երթալով մանկապարտեզ
 Կը սորվիմ շատ բաներ այսպէս :

— Ըսէ՛ք զեռ մարմնի ուրիշ բնչ մասեր գիտէք :

ՀԱՆՅԼՈՒԿ 3. — Մեկը կանգնած կը խօսի,
 երկուքն ախանջ կը դնեն,
 Իսկ երկուքն ալ կը նային:

32. — ՎԵՐԷՆ ՈՒ ՎՍՐԷՆ

Աղուէսն օր մը բարձր աշտարակին գլուխն ելաւ և զարմանքով տեսաւ թէ վարը՝ ամբողջ քաղաքը իր ոտքերուն տակ տարածուած է . իսկ գետնի վրայ մարդիկը մըջիւնի պէս կ'երեւնան : Աղուէսը ինքիւրեն ըսաւ .

— Իրաւ որ ես յիմար եմ եղեր . հիմա հասկցայ թէ մարդիկ ինչ պղտիկ , ինչ խեղձուկ են եղեր . ես ալ այնքան կը վախնայի անոնցմէ :

Այդ պահուն հեռուն պղտիկ մանուկներ կանգնած՝ կը խաղային , երբոր յանկարծ աշտարակին գլուխը բան մը տեսնելով՝ ուզեցին գիտնալ թէ ի՞նչ է , և իրարու

հետ բաւական վիճելէ վերջ՝ վճիռ տուին
թէ ճանճ է . . . :

—Ո՞ր կարծիքը ճշմարիտ է, ազուէսի՞նք թէ մա-
նուկներունը :

33. — Ա Ր Տ Ո Ւ Տ Ի Կ

Արտուտիկ ,
նախշուն տատիկ ,
իջնեն կալեր
Գողաիկ մողտիկ .
Հընարեն քարեր ,

Ուտեն կուտիկ .
Կը ծլուլան
Կլթիկ , կլթիկ :

—Կը ճանչնա՞ք արտայար , դեռ ուրիշ ի՞նչ թռչուն-
ներ գիտէք . ըսէ՛ք :

34. — Կ Ո Ւ Ո Ւ Ը Տ Ո Ղ Ք Ո Յ Ր Ե Ր

Մննա և Սիրարփի գեղեցիկ պուպրիկ
մը ունէին վարզագոյն հագուստով , զոր ի-
րենց թեւերուն վրայ կը պտտցընէին կար-
գաւ :

Օր մը Մննա ուզեց որ պուպրիկին հետ
միայն ինք խաղայ : Սիրարփի ալ ուզեց որ
քիչ մըն ալ իրեն տայ պուպրիկը : Մննա
չտուաւ : Երկու քոյրերը բարկացան իրարու
դէմ :

Սիրարփի խից պուպրիկին ոտքերէն .
Մննա պինդ բռնեց գլուխը , և սկսան իրա-
բու ձեռքէ քաշել խեղճ պուպրիկը :

Շատ չտեւեց, պուպրիկը երկու կտոր եղաւ, և երկու քոյրերը ինկան իրենց կրօնակին վրայ: Աննային ձեռքը մնաց պուպրիկին գլուխը և Սիրարփիին ձեռքն ալ՝ ոտքերը:

Շատ աշխատեցան որ պուպրիկին կրտորները իրար բերեն և նորէն առջի վիճակին վերածեն, բայց կարելի չեղաւ: Այն ատեն շատ զղջացին որ կռուրտեր են, և սկսան լալ պուպրիկին կտորներուն առջեւ:

35. — Ս Ա Գ Ի Կ

Սա՛գիկ, սա՛գիկ, իմ սիրունիկ,
Քեզի կոչում անուշ կոչիկ.
Որ դուն ուտես, շոտ մը մեծնաս,
Ուրախ ապրիս, գուարճանաս:

Երբոր մեծնաս, մեծ սագ դառնաս,
Ես կը խնդրեմ իմ մայրիկես,
Որ ան ժողովե քու փեսուրիկ,
Ինձի համար շինե քարձիկ:

Սա՛գիկ, սագիկ, իմ սիրունիկ
Ես քեզ կոչում անուշ կոչիկ:

36. — ՆՈՐԱԾԻՆ ՊԵՏԻԿԸ

Մամիկն ամէն օր տաքուկ ջուրի մէջ կը լողցնէ նորածին փափուկ Պետիկ թոռնիկը: Պետիկ կուլայ, կը ճչէ, ինքիրմէ մեծ ձայներ կը հանէ. մամիկը հոգ չընէր:

Երբոր լողանքը կը վերջացնէ, մամիկը կը հանէ ջուրէն Պետիկը, և նախ՝ կգակէն, յետոյ՝ ոտքերէն բռնելով՝ կը կախէ, կը թոթուէ մարմինը ու կ'ըսէ.

Երկան վզիկ,
Թոթուէ ջրիկ,
Ժողովէ մսիկ:

Կամար ընքուի լինիս,
Երկան թարթիչ լինիս,
Շահէն աչուի լինիս,
Նուշիկ քթիկ լինիս,
Պզտիկ բերան լինիս:

Պետիկ կամաց կամաց պիտի մեծնայ ու գեղեցիկ մանչ մը պիտի ըլլայ, մեծ մօրն ուզածին պէս:

— Մամիկն ինչպէս կ'ուզէր որ ըլլար թոռնիկը:

37.—ԱՍՏՂԻԿԻՆ ԵՐԱԶԸ

Փոքրիկ Աստղիկ գիշերը երազ էր տեսեր: Առտուն արթնցաւ և սկսաւ պատմել մայրիկին:

—Մայրիկ, վերի սենեակին պատուհանէն կը նայէի, հեռուն քեզ տեսայ որ հօրեղբօրս պարտէզին մէջ կը պտտէիր. մայրիկ, մայրիկ, պոռացի, և սկսայ թռչիլ օդին մէջ. ի՞նչ աղուոր է թռչիլը... թռայ... թռայ... քովդ հասայ. ինծի նայէ, մայր, ըսի ու...:

Եւ Աստղիկ սկսաւ մտմտայ:

—Յետոյ ի՞նչ պատահեցաւ, ըսաւ մայրիկը:

—Ի՞նչ գիտնամ, միտքս չէ, դուն ըսէ, մայրիկ, վերջը ի՞նչ եղաւ:

—Ես ի՞նչպէս գիտնամ քու երազդ:

—Բայց չէ՞ որ դուն ալ այնտեղ էիր, մայրիկ...:

—Դուք ալ երազ կը տեսնէ՞ք, ի՞նչ երազներ:

38.—ՊԱՌՍԻԻՆ ՀԱԻԸ

Պառաւին հաւը ամէն օր մէյմէկ հաւկիթ կ'ածէր: Պառաւը ազահ էր, մտածեց և ինքիրեն ըսաւ:

—Եթէ հաւուս շատ կուտ տամ, պէտք է որ օրը մէկ հաւկիթէն աւելի ածէ:

Եւ սկսաւ հաւուն շատ կեր տալ:

Հաւը կերաւ, կերաւ, գիրացաւ ու ամէ կտրեցաւ:

ԱՌԱՄ.—Ածան հաւը կրկուս կ'ըլլայ:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 4.—Տնակ մը կայ, դուռ չունի, վրան արծաթ, մեջն ոսկի:

39.—ՈՒԼԻԿՆԵՐ

Իմ ուլիկներ, փոքր այծուկներ, Դէհ, շարժեցէ՛ք, բացէ՛ք դուռներ.

Ահա՛ կուգամ կանանչ դաշտէն
 Անուշ խոտերն արածելէն,
 Ձուրն եմ խմեր պաղ աղբիւրի,
 Ծիծերս առատ կաթով են լի.
 Ձեզի՛ կ'ըսեմ, բացէ՛ք, բացէ՛ք,
 Որ ծիծերուս կաթը ծըծէ՛ք:

40.— ԹԱՓԹՓԱԾ ՅԱԿՈՒՐ

Յակոբ ծոյլ աղայ չէր, բայց կարգ կա-
 նոն չէր գիտեր: Իրիկուան, գասերը լմնցը-
 նելէ յետոյ, գիրքերն ու տետրակները աս-
 դին անդին ցրուած կը թողուր: Առտուն
 ալ անկողնէն ելլելուն պէս, հագուստները
 կ'սկսէր փնտռել: Գուլպային մէկը աթոռին
 վրայ էր, միւսը՝ աթոռին տակ, կօշիկին
 մէկը անկողնին ներքեւ էր, միւսը սանդու-
 զին վրայ:

Յակոբ այսպէս ամէն առտու ուշ կը
 մնար հագուելու ու դպրոց երթալու: Իր
 ուսուցիչներէն շատ յանդիմանութիւն կը
 լսէր:

— Ինչպէս պէտք է ընէ կոկիկ աղայ մը:

41.— ԿՈԿԻԿ ԵՌՆԱՐԴ

Նուարդն է ան մեր փոքրիկ,
 Միշտ վայելոյ, միշտ կոկիկ.
 Ահա՛ կ'երթայ ան դպրոց.

Լաւ սորված իր դասն ու գոց:

Նրարդն է ան, մեր նրարդ
 Կոկիկ, մաքուր ու զրարք:

Տեսէ՛ք հագուստն իր աղուր,
 Կօշիկներն ալ՝ փայլուն, նոր,
 Եւ գոզնոցն ու պարեգօս
 Որ չէ աղտոտ կամ ծալփոտ:

Նրարդն է ան, մեր նրարդ,
 Կոկիկ, մաքուր ու զրարք:

Ձեռք ու երես լրացուած,
 Մազերն ալ լաւ սահարուած,
 Անա՛նկ սիրուն է ան որ
 Զինք կը շոյեն ամէն օր:

Նրարդն է ան, մեր նրարդ
 Կոկիկ մաքուր ու զրարք:

42.—ՔԱՉ ԵՂՉԵՐՈՒՆ

Օր մը եղջերուն ծիծաղեցաւ իր քրոջը եղնիկին վրայ ու ըսաւ :

— Դուն շատ վախկոտ ես, սիրելի քուրիկ, հովի մը ձայնը, տերեւի մը խշրտոցը կամ գայլի մը ոռնումը լսես թէ չէ, գլուխդ առած լեղապատառ կը փախչիս :

Այդ պահուն յանկարծ շան հաջիւնի ձայն մը լսուեցաւ :

— Վա՛յ որսորդներն եկան, կանչեց մեր քաջ եղջերուն, ու բոլոր ուժովը վազեց քրոջը ետեւէն :

43.—ՄԵՐ ՏԱՆ ԵՏԵԻ

Մեր տան ետեւ խորունկ ձոր,
Ձիւն կուգայ մորմոր, մորմոր .
Ձիւն ուտեմ բարձրիկ սարէն,
Ձուր խմեմ մորմոր քարէն :

Կէս գիշերին դուրս ելայ,
Սեւ ամպն անուշ կը ցոլայ,
Կը ցոլայ բարձրիկ սարէն,
Ձուր խմեմ մորմոր քարէն :

44.—ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

Աղքատիկ մայր մը իր փոքրիկ մանջը գրկած՝ գուրգուրանքով կը սիրէր : Անցորդ մը հարցուց անոր :

— Ձաւկիդ ո՞ր բանը ամէնէն աւելի կը սիրես :

Մայրը քիչ մը մտածեց . յետոյ ըսաւ :

— Ինչ որ իր վրայ ամէնէն աւելի կը սիրեմ, այն է որ երբեք անգամ մը իսկ սուտ խօսած չէ :

42.—ՔԱՁ ԵՂՁԵՐՈՒՆ

Օր մը եղջերուն ծիծաղեցաւ իր քրոջը եղնիկին վրայ ու ըսաւ :

— Դուն շատ վախկոտ ես, սիրելի քուրիկ, հովի մը ձայնը, տերեւի մը խշրտոցը կամ գայլի մը ոռնումը լսես թէ չէ, գլխուսդ առած լեղապատառ կը փախչիս :

Այդ պահուն յանկարծ շան հաջիւնի ձայն մը լսուեցաւ :

— Վայ որսորդներն եկան, կանչեց մեր քաջ եղջերուն, ու բոլոր ուժովը վագեց քրոջը ետեւէն :

43.—ՄԵՐ ՏԱՆ ԵՏԵԻ

Մեր տան ետեւ խորունկ ձոր,
Ձիւն կուգայ մորմոր, մորմոր .
Ձիւն ուտեմ բարձրիկ սարէն,
Ջուր խմեմ մորմոր քարէն :

Կէս գիշերին դուրս ելայ,
Սեւ ամպն անուշ կը ցոլայ,
Կը ցոլայ բարձրիկ սարէն,
Ջուր խմեմ մորմոր քարէն :

44.—ԱՆԿԵՂԾՈՒԹԻՒՆԸ

Աղքատիկ մայր մը իր փոքրիկ մանչը գրկած՝ գուրգուրանքով կը սիրէր : Անցորդ մը հարցուց անոր :

— Ձաւկիդ ո՞ր բանը ամէնէն աւելի կը սիրես :

Մայրը քիչ մը մտածեց. յետոյ ըսաւ :

— Ինչ որ իր վրայ ամէնէն աւելի կը սիրեմ, այն է որ երբեք անգամ մը իսկ սուտ խօսած չէ :

Տղայք սուտ մի՛ խօսիք, անկեղծ եղէք,
անկեղծութիւնը ձեր ամէնէն ընտիր յատ-
կութիւնն է:

— Դուք սուտ կը խօսի՞ք արդեօք...:

ԱՌԱՄ.— Ստախօսին տունն է այրեր, մէկը չի հաւ-
սացեր:

45.— ՊԶՏԻԿ ՉԱՐԱՃՃԻՆ

Է՛հ, ի՛նչ ընեմ ձեռքս չէ,
Խեղօք նստիչ ու կարդալ.
Քիչ մը խօսիչ ու խնդալ
կարծեմ սակայն գեշ բան չէ:

Լո՛ւռ, զանգակը կը զարնէ,
Պէ՛սք է նստիչ, աշխատիչ.
Օրինորդս հո՛նն կեցեր է,
Պէ՛սք չէ խնդալ ու խօսիչ:

Կը պատժեն զիս, կը սաստեն,
Խօսիլը ըստ չէ՝ կ'ըսեն.
Բայց ի՛նչ ընեմ, ներեցե՛ք,
Լուռ նստիլը ձեռքս չէ:

46.— ՊԱՐՏԷՉԻՆ ՄԷՉ

Փոքրիկ Գեղամն ու քուրիկը՝ Չարմինէն
միասին պարտէզ իջան: Այնտեղ կային կա-
պոյտ սմբուլներ, հոտաւէտ մանուշակներ,
կարմիր կարմիր վարդեր, ճերմակ ճերմակ
շուշաններ և ուրիշ շատ սիրուն ծաղիկներ:

Գեղամ ու Չարմինէ ուրախ զուարթ
քաղեցին այդ ծաղիկներէն ու գեղեցիկ
փունջեր կապեցին:

Այդ պահուն անոնք տեսան որ պար-
տիզպանը մէկիկ մէկիկ կ'երերցնէ պարտէ-
զին ծառերը և անոնց վրայէն շատ թրթուր-
ներ ու բզէզներ վար կը թափին:

— Բնչո՛ւ ատոնք վար կը թափես, հար-
ցուց Գեղամ պարտիզպանին:

Ան ալ ըսաւ:

— Եթէ թրթուրներն ու բղէզները ծառերու վրայ մնան, տերեւներն ու պտուղները կ'ուտեն, այն ատեն դուք ոչ տունկ կ'ունենաք, ոչ խնձոր, ոչ ծիրան, ոչ ալ ուրիշ պտուղներ:

Մէյմնալ Չարմինէ պզտիկ ծառի մը վրայ տեսաւ շատ գեղեցիկ թռչուն մը: Կամացուկ մը մօտեցաւ ծառին և ուժով մը թօթուեց: Բայց թռչունը վար չինկաւ:

— Ի՞նչ եղաւ թռչնիկը, եթէ վար չինկաւ:

47.— ՊՈՒՊԼԱՏԻԿԻՆԸ (անձրեւաբեր)

Պուպլատիկինն եկեր է,
Շարէ շապիկ հագեր է,
Փեթկին ետեւ կանգներ է.
Կարմիր կովէն եղ կ'ուզէ,
Ճերմակ ծովէն ջուր կ'ուզէ,
Սեւ հաւէն հաւկիթ կ'ուզէ,
Փեթկին մէջէն մեղր կ'ուզէ:
Պուպլատիկինն եկեր է . . .

48.— ԱՌԻԻԾՆ ՈՒ ԳՈՐՏԸ

Առիւծը գորտին կրկուալը լսեց ու ինք իրեն ըսաւ:

— Սա գողացողը մեծ գազան մը ըլլալու է:

Այս խօսքերն ըսելու ատեն մէյմն ալ նայիս գորտը ճահիճէն դուրս ելաւ: Առիւծն իսկոյն իր ուժեղ թաթը զարնելով՝ ճզմեց զայն:

— Ասկէ ետք՝ մինչեւ որ չտեսնեմ, չպիտի դատեմ, ըսաւ ինքիրեն:

49.— ԲՈՒՍԻԿԸ

Սերմին մէջ պահուած
Բոյս մը կայ սիրուն,
Հոն հանգիստ պառկած
Կը քաշէ խոր ֆուն:

Արքնցի՛ր, քսիև,
Շողերև արևիև,
Արքնցի՛ր, քսիև,
Շիթերև անձրևիև:

Բուսիկն աչ իրաւ,
Քունեկն արքնցաւ,
— Անձրեւ ու արեւ,
Ըսաւ. ձեզ քարեւ:

— Սերմը ծլելէն վերջ ի՞նչպէս կը մեծնայ:

50 — ԱՌՏՈՒԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐԸ

Արեւն իր կլորիկ, պայծառ դէմքը դուրս հանեց լեռներուն ետեւէն և սկսաւ ամէն կողմ՝ զրկել իր ոսկեփայլ ճառագայթները:

Առաջին ճառագայթը սուրաց և ինկաւ արտոյտին վրայ: Արտոյտը թեւերը շարժակեց, դուրս թռաւ բոյնէն, արագ արագ բարձրացաւ և երգեց իր առտը-ուան գեղեցիկ երգը:

Երկրորդ ճառագայթը հանդիպեցաւ նապաստակին: Շուտով նապաստակը շարժեց ականջները և զուարթօրէն սկսաւ ցատկըտել ցօղաթուրմ՝ մարգագետիններու վրայ:

Երրորդ ճառագայթը մտաւ հաւնոցը: Աքաղաղը թափահարեց թեւերը ու զիլ ձայնով կանչեց. «կու կու լիկ կնւ»: Հաւերը վար իջան իրենց թառերէն, կրկնացին և սկսան աղբը կտցել, ճճի գտնելու համար:

Չորրորդ ճառագայթը ինկաւ փեթակին վրայ: Մեղուն դուրս սլացաւ իր մոմեղէն խցիկէն, կեցաւ փեթակին դռան առջեւ, թեւերը բացաւ և բզզալով թռուաւ, գնաց մեղր հաւաքելու ծաղիկներէն:

Հինգերորդ ճառագայթը՝ իջաւ բուխե-
րիկէն վար, հասաւ
մշակի անկողնին :
Մշակը վեր ցատկեց
տեղէն, խաշակնքեց
երեսը, փառք տը-
ռաւ Աստուծոյ, ու

արօրն առած, գնաց արտ՝ հողը հերկելու :

Վեցերորդ ճառագայթը
գնաց, ուղղակի ինկաւ քը-
նացող փոքրիկ մանուկին
բարձին վրայ և սկսաւ անոր
աչքերը ծակծկել : Մանուկը
արթնցաւ, աչքերը շփեց ու
ելաւ : Քիչ ետք ան ալ գիրքերն առաւ ու
գնաց դպրոց :

— Երբ կը պատահին այս բոլորը :

51. — Մ Ա Ն Ո Ւ Շ Ա Կ

Կապոյտ գլխով, կանանչ ոտքով,
ես ծաղիկ եմ անուշ հոտով .
Թէ եւ տունկս է փոքրիկ ու ցած ,
Արօտներուն մէջ պահուրտած ,
Բայց իմ փունջըս մէջ ամէն տան ,
Թէ՛ աղքատի , թէ՛ մեծատան ,
Իբրեւ գարնան առաջին զարդ-
կրնայ տեսնել միշտ ամէն մարդ :
Ես եմ գարնան սիրուն գուշակ ,
Եւ իմ անունս է մանուշակ :

— Դեռ ուրիշ ի՞նչ ծաղիկներ գիտէք :

52.—ՄԱՆՈՒԿԸ ԱՐԵՒԻՆ

Իրիկունն էր: Փոքրիկ Միհրան դեռ կը
խաղար պարտէզին մէջ:

Միհրանիկ աչքը վեր վերցուց, տեսաւ
թէ կարմիր Արեւը կիսովին թաղուեր է լե-
րան ետեւ:

— Արեւ, կարմիր Արեւ, գոչեց Միհրա-
նիկ, կ'աղաչեմ, քիչ մըն ալ կեցիր, ի՞նչ
գործ ունիս լերան ետեւ, ինչո՞ւ կ'ուզես
այդտեղ մանել, կեցիր, ես դեռ կ'ուզեմ
խաղալ, վազվզել, ես դեռ վախաք չունիմ
պառկելու, քնանալու:

Արեւը լսեց մանուկին խօսքերը ու պա-
տասխանեց.

— Այ ժիր տղայ, ես չեմ կրնար կանգ
առնել. լերան ետեւ դեռ ուրիշ շատ աշ-
խարհներ կան. այնտեղերէն ալ քեզի պէս
աշխոյժ մանուկներ կան որ ինծի կ'սպա-
սեն, պէտք է որ անոնց ալ այցելեմ կար-
գաւ. վաղը միւս կողմէն նորէն քեզի կը
դառնամ առտուն կանուխ. գիշեր բարի...:

Վերջին խօսքը հազիւ թէ ըսած, Արեւը
արդէն բոլորովին մտած էր լերան ետեւ:

— Արեւն ո՞ւր կ'երթայ գիշերը:

53.—ԳԻՇԵՐ ԲԱՐԻ

Այ դադրեցան ծառին վրայ
երգերն անուշ թոյնիկին.

Լուեց աղմուկն աշխատութեան
Բանուորին ու մըշակին:

Գիշե՛ր բարի, բարի գիշեր,
Փոքրիկ մանուկ խաղասէր:

Մութը կոխեց, եւ առջեւէն
Յորեկն ու յոյս խոյս կուտայ,
Կուգայ պահը ֆրանսալու
Գրե՛մ, պառկե՛, ժիր սրղայ:

Գիշե՛ր բարի, բարի գիշեր,
Փոքրիկ մանուկ խաղասէր:

Հանգրուսացի՛ր անկողնիդ մեջ
եւ հրեշտակը ֆունի,
Թո՛ղ այտերդ մեղմիս փակե
Թըմրութիւնով հեշտաչի:

Գիշե՛ր բարի, բարի գիշեր,
Փոքրիկ մանուկ խաղասէր:

54. — ՃՇՄԱՐՏԱԽՕՍ ՏԻԳՐԱՆԸ

Տիգրանին մի պատիկ սղոց ընծայ տուին: Տիգրան այնքան ուրախ էր որ ձեռքն ինկածը կը սղոցէր, կը կտրէր: Պարտէզ իջաւ և կտրեց սալորի մատաղատունկ մը զոր հայրիկը տնկած էր և մեծ խնամք կը տանէր անոր:

Իրիկուան երբ հայրիկը տուն դարձաւ, պարտէզին մէջ տեսաւ կտրուած սալորենին: Սաստիկ վշտացաւ և բարկութեամբ պոռաց.

— Ո՞վ է կտրեր այս ծառը, սաստիկ պիտի ծեծեմ եթէ գտնեմ կտրողը:

Տիգրան որ հօրը մօտն էր, լսեց հայրիկին խօսքերը. քիչ մը մտածեց, յետոյ ըսաւ.

— Մուտ չեմ խօսիր, հայրիկ, ես կըտրեցի, սղոցովս կտրեցի, ծեծէ՛ զիս:

Հայրիկին բարկութիւնն իջաւ եւ գորովալի ձայնով ըսաւ.

— Այս ծառը շատ սիրելի էր ինծի, Տիգրան, բայց քու ճշմարտախօսութիւնդ ամէն բանէ աւելի կ'արժէ. կը ներեմ քեզի քանի որ ճշմարիտ խօսեցար:

Եւ հայրիկը գրկեց, համբուրեց որդին:

55 — ԸՆՏԱՆԻ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐ

Գոմին, բակին մէջ մեր մեծ տան
Կենդանիներ կան զանազան.

Գիրուկ խողն ու ցատքոզ հորթուկ,
Ճերմակ գառնուկն, ուլը խենդուկ,

Այծը մօրուեղ ու սուր եղջիւր,
Հնդկահաւը՝ փայլուն փետուր,

Խաթուն հաւը՝ կարմիր կատար,
Կոկոզափղն աքլոր աղբար,

Սագն ու բադը՝ մեծփոր, կարճոտ,
Գիչեր, ցորեկ ջուրի կարօտ:

Ատնք ամէնն ալ շարունակ
Չայն կը հանեն ամէն տեսակ.

Հորթը՝ մճ, մճ, մճ, մճ, մճ,

Խողը՝ բուխ, խի, խի, խի,

Գառնուկը՝ մէ, մէ, մէ, մէ,

Այծը՝ պէ, պէ, պէ, պէ, պէ,

Հնդկահաւը՝ կուլ՛ք, կլ՛ք,
 Հաւը՝ կը՛տ, կը՛տ, կըտկըտա՛ք,
 Սագը՝ զա՛, զա՛, զա՛, զա՛, զա՛,
 Բագը՝ վա՛ք, վա՛ք, վա՛ք, վա՛ք, վա՛ք :

— Ուրիշ ինչ կենդանիներ գիտէք մարդուն մօտն
 ու հետը ապրող :

56.—ԵՐԿՈՒ ՄՈՒԿԵՐ

Օր մը փոքրիկ մուկը մեծ մուկին ըսաւ :
 — Ո՛րքան չար ու ժլատ է մեր տան-
 տէրը, տունը կատուներով լեցուցեր է : Այս
 ալ բաւական չէ, չորս կողմ՝ ականատներ կը
 դնէ ու կ'ուզէ մեզ սպաննել այս կերպով :
 Միթէ մենք շատ բանի՞ պէտք ունինք. կտոր
 մը ճարպ, քիչ մը հացի փշրանք և քանի մը
 հատիկներ բաւական են մեզի :

— Իրաւ է, պատասխանեց մեծ մուկը,
 մեզմէ ամէն մէկուն քիչ բան հարկաւոր է,
 բայց մենք ալ քիչուոր չենք :

ԱՌԱՄ. — Կասուն որ խաղայ, մուկն անպատճառ կը
 դողայ :

57.—ՊՏՂԱՍԷՐ ՏՂԱՆ

Ես մանց մըն եմ գեղադէմ,
 Կարդայ գրեւ ալ գիտեմ.
 Շաս կը սիրեմ շափար, նուշ
 Ու խաղողին համն անուշ :

Եթէ ունիք, հաճեցե՛ք,
 Ինձ ալ բաժին հանեցե՛ք.
 Չանոնի կ'ուտեմ եւ յափով,
 Ո՛չ անկիրքի պէս ափով :

ՀԱՆՆԵՆՈՒԿ 5. — Ոսկի կնուճիկ, միջուկն անուշիկ :

58.— ԼԱԼԿԱՆ ՄԻՆԱՍԸ

Փոքրիկ Մինաս լալկան տղայ մըն էր :
Լալով կ'արթննար , լալով կը քնանար .
լալով կ'ուտէր , լալով կը խմէր : Երբոր մայ-
րիկէն բան մը ուզելու ըլլար , լալով կ'ու-
զէր : Երբոր ուզածը տային , պատճառ մը
գտնելով նորէն կուլար : Հագիւ թէ կը դըպ-
չէին իրեն , աւելի սաստիկ կուլար , ահագին
վայնասուն հանելով :

Օր մը Մինաս տունին մառանը իջնել
ուզեց և յանկարծ ծակի մը մէջ ինկաւ :
Մինաս սկսաւ լալ , պոռալ , կանչել , բայց
տունին մէջ ոչ ոք հոգ ըրաւ :

Խեղճը ծակին մէջէն ազիողորմ ճիչեր
կարձակէր , բայց ի դուր , մէկը չէր գար զինք
ազատելու :

Վերջապէս հայրիկը լսեց Մինասին ճի-
չերը , եկաւ գտաւ զինք եւ դուրս հանեց
ինկած ծակէն :

Մինաս ալ անկէ յետոյ մոռցաւ լալկա-
նութիւնը և ալ պարապ տեղը չէր լար :

— Ինչո՞ւ համար կարեւորութիւն չտուն Մինասի
լացին եւ ժամանակին օգնութեան չեկան :

59. — ՄԵՐ ԺԱՄԸ

Ժամուն մէջ կայ խաչ ու խորան
Քրչոց , ծնծղայ , աւետարան ,
Մով , ջահ , կանթեղ , փիլոն , բուրվառ ,
Սուրբ պատկեր , խոյր ու շուրջառ :

Կը հաւաքուն հոն շատ մարդիկ ,
Աղօթք կ'ընեն մեծ ու պղտիկ .
Յետոյ կ'առնեն մաս ու նշխար ,
Բոլոր մարդիկ համ-հաւաւար :

— Ինչ կ'ընեն ժամուն մէջ :

Ա.Ռ.Ա.Մ. — Սուրբին մով , տղուն կիլիկ :

60.—ԵՐԿՈՒ ԽԱՂԸՆԿԵՐՆԵՐ

Յակօբ ու իր քոյրը Պերճուհի կը խաղային իրարու հետ : Յակօբիկ իր հոլը կը դարձնէր. Պերճուհի ալ իր ձիով կը խաղար Յանկարծ Յակօբիկ բարկացաւ և ըսաւ Պերճուհիին :

— Իմ հոլիս մի՛ մօտենար, ինծի հետ մի՛ խաղար :

— Դ՛հն ալ իմ ձիուս ձեռք մի՛ դպցներ, պատասխանեց Պերճուհի նեղացած :

Տղաք քիթերնին բերաննին թթուեցուցին, իրարմէ հեռացան և սկսան առանձին խաղալ : Բայց մինակ սկսուած խաղը երկար շտեւեց և անոնք շուտով մէկզի նետեցին իրենց խաղալիքները :

— Ինչ՞ա՞ւ համար Յակօբիկ և Պերճուհի նետեցին իրենց խաղալիքները :

61.—ԹՌՈՒՑԻԿԸ

Օ՛ն, վե՛ր ելիր, վե՛ր ելիր,
Ի՛մ գեղեցիկ քրոնոցիկ,
Ամպերուն ֆով քարճացի՛ր
Իբրեւ արծիւ սրչացիկ :

Առասանքս երկայն է,
Ո՛րչափ ուզես, ելի՛ր վե՛ր,
Տեղս ընդարձակ ու մեծ է,
Չկան ֆեզի արգելներ :

Հո՛վր անա՛ կը փրչե
Հի՛մա ֆեզ քո՛ղ սա՛մ պիտի,
Օ՛ն, ժամը ցիշս յարմար է,
Թըռի՛ր քարճերն երկինքի :

Օ՛ն, վե՛ր ելիր, վե՛ր ելիր
Ի՛մ գեղեցիկ քրոնոցիկ,

Առասանս երկայն է,
Ո՛րչափ ուզես, վե՛ր ելիր :

62.—ԱԳՌԱԻԻՆ ԽՐԱՏԸ

Մայր ազուաւը ուզեց խրատ մը տայ
իր ձագերուն, զանոնք թոցնելէ առաջ
սկսաւ կանչել :

— Դ՛ս, դ՛ս, դ՛ս . . . :

Ձագերը իրենց մօր գլուխը ժողվուե-
ցան : Այն ատեն ազուան ըսաւ :

— Ձագուկներս, ա՛յ օղին մէջ ազատ
պիտի թռչիք դուք, ձեզի խրատ մը տամ.
Գիտցէք որ մարդիկ չար են. զգո՛յշ կեցէք
մարդոցմէ, մանաւանդ երբոր գետին ծռին
քար վերցնելու :

Ձագուկները քիչ մը մտածեցին. յետոյ
ըսին :

— Սիրելի մայր, հապա ինչ ընենք եթէ
մարդը առաջուց ձեռքին մէջ պահած ըլլայ
քարը :

Մայր ազուաւը զարմացաւ իր ձագե-
րուն խելացութեան վրայ ու ըսաւ :

— Ապրիք, ձագուկներս, հիմայ հասկցայ
թէ դուք իրաւ պիտի ապրիք :

ԱՌԱՄ.— Պպուրն իր սարսը կուրաց, ազուաւը դ՛ս,
դ՛ս կ'ընէ :

63.—ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ

Կաղանդ պապան ահա՛ հասաւ,
Խաղալիքներ մեզի բերաւ .

Օրեր առաջ կ'սպասէինք,
Պէս պէս նըւէր կ'երազէինք :

Բերաւ նաև չամիրչ, թուղ, նուշ,
նուռ, տանձ, կաղին, արմաւ, նուշ.
Ուտե՛նք խմե՛նք, ուրախ ցատքենք,
երգե՛նք, պարե՛նք ու քեզ գովենք :

Բարի՛ ծնողքս, բոլոր սրտէս
Երկար օրեր կը մաղթեմ ձեզ .
Միշտ երջանիկ, անվիշտ տարի,
Շընորհաւոր ձեզ նոր տարի :

—Ի՞նչ կ'ընեն կաղանդին ու նոր տարիին :

64.—ԱՂՈՒԷՍԻՆ ՈՒԽՏԸ

Աղուէսն անգամ մը, ինչպէս եղաւ,
գետն ինկաւ ու պիտի խեղդուէր :

—Տէր Աստուած, պոռաց աղուէսը, զիս
սա տեղէն ազատէ, քեզի աման մը խունկ
կուտամ :

Աղուէսը կերպով մը ազատեցաւ գե-
տէն :

—Հիմա թէ որ աման մը խունկ ծխեմ,
Աստուած ալ պիտի նեղուի ծուխին մէջ,
ըսաւ աղուէսը ինքիրեն, ու չկատարեց
ուխտը :

Ուրիշ օր մը աղուէսը նորէն ինկաւ
գետը :

—Աստուած, քեզի երկու աման խունկ,
հառաչեց ջուրին մէջէն :

Բայց Աստուած ալ չի խաբուիր :

—Ի՞նչ եղաւ աղուէսին վախճանը :

65.—ՆՈՐ ՏՄՐԻՆ ՈՒ ԱՂՔԱՏՆԵՐԸ

Հիև սարին անցաւ,
Երեսը դարձուց.
Նո՛րն ահա եկաւ
Իր դեմքը ցըցուց :

Տղաք խնդացիև,
Կերան խմեցիև,
Նոր եկող սարին
Իմաւորեցիև .

Բայց կան աղբասներ
Մերկ անպասպար,
Մնացած անեք
Շատեր կան աւաղ :

Երբ անոնց հանեք

Բաժին մը պզտիկ,
Աստուծո՛վ կ'առնե՛ք
Հազարապատիկ:

66. — Շնիկն ՈՒ ՓԻՍԻԿԸ

Փիսիկն ու շնիկը խաղաղութեամբ
կ'ապրէին մէկ տան մէջ:

Օր մը խոհանոցին մէջ կտոր մը մսոտ
ոսկոր ձեռք անցուցին: Փիսիկն ուզեց որ
ոսկորն ինք առնէ, ուտէ. շնիկն ալ ուզեց
որ ինք ուտէ: Դէմ դիմաց անցան ու սկսան
կռուրտիլ:

Շնիկն աղոաները բացաւ ու սկսաւ
խը՛ռ, խը՛ռ խօսիլ: Փիսիկն ալ մազերը տըն-
կեց ու սկսաւ գէշ, գէշ մրմուռ:

— Հա՛ւ, հա՛ւ, հաշեց շնիկը:

— Մի՛աւ, մի՛աւ, մլաւեց կատուն:

Կռիւր մեծցաւ: Փիսիկը ճանկ մը նե-
տեց շունին: Շնիկն ալ աղոայ մը զարկաւ
կատուին:

Մէյմըն ալ դրացիին սեւ կատուն որ
հեռուէն կռիւր կը զիտէր, կամաց կամաց

մօտեցաւ և յանկարծ ցատքելով՝ ոսկորը
գետնէն խլեց ու փախաւ:

— Ո՛վ օգուտ քաղեց այս կռիւէն:

67. — ԽԵԼՕՔ ԴԱԼԻԹ ԿՈՎԸ

Կար ու չկար, ժամանակին Խելօք Դա-
լիթ մը կար:

Օր մը Խելօք Դալիթ քաղաք տարաւ
իր կովը, տուաւ մունետիկին ձեռքը ու
ծախու հանեց: Ատենէ մը ի վեր կովը քա-
շած էր կաթը ու Դալիթ գոհ չէր անկէ:

Մունետիկն սկսաւ Խելօք Դալիթին
կովը հրապարակին վրայ պտտցնել, անոր
ամէն մէկ մազին մէյմէկ գովք դնելով:

Խելօք Դալիթ վարմանքով մտիկ ըրաւ
մունետիկին գովեստները՝ իր կովուն վրայ,
և ինքիրեն ըսաւ.

— Թէ որ իմ կովս այսքան աղէկ է,
ինչո՞ւ ծախեմ:

Ու կովը մունետիկին ձեռքէն առնելով՝
գեղը դարձաւ:

Ա.Ռ.ԱՄ.— Խնկն ըսաւ, խելօքը հարասաց:

68.—ՉԱՏԻԿ

Զատիկ է եկեր,
 Մեզ նոր օր բերեր,
 Ու նոր օրուան հետ՝
 Կարմիր հաւկիթներ:
 Զատիկ է եկեր,
 Եղբայր, քոյր, ընկեր
 Սիրով իրարու
 Կուտան համբոյրներ:
 Զատիկ է, Զատիկ,
 Կարմրո՛ւկ Զատիկ:

— Ի՞նչ կ'ընեն Զատիկին, ինչո՞ւ կը սիրէք Զատիկը:

69.—ԱՆՀՈԳ ՏՂԱՆ

Միհրան դաս կը սորվէր: Երբոր դասը
 լրացուց, թողուց գիրքերն ու տետրակները
 սեղանին վրայ և դուրս գնաց խաղալու:

— Միհրանիկ, կանչեց մայրը, առաջ
 ժողվէ գիրքերդ, յետոյ խաղա:

— Հիմա կը ժողվեմ, ըսաւ Միհրան, ու
 դուրս գնաց առանց գիրքերը հաւաքելու:

Միհրանին փոքրիկ եղբայրը քիչ վերջ
 մօտեցաւ սեղանին, ձեռք առաւ Միհրանին
 գիրքերը որ պատկերներուն նայի: Յանկարծ
 ձեռքը դպաւ բաց թանաքամանին, եւ Միհ-
 րանին ըստոր գիրքերն ու տետրակները մե-
 լանով լղրճեցան:

Միհրան լալով գնաց մօրը գանգատելու:

— Գիացէ՛ք տեսնեմ, ի՞նչ ըսաւ մայրը՝ Միհրանին:

70. — Մ Ե Ղ Ո Ի

Հա՛, ծագեցաւ արեգակը,
 Հա՛, ծաղկեցաւ մանիշակը,
 Մեղուն թողուց իր փեթակը,
 Տգտրգալով, տգտրգալով:

Մեղուն քրոսա ծաղկե ծաղիկ,
 Մեղր առաւ ֆաղցր ակնուշիկ,
 Մովը սարաւ հոսոս շուսիկ
 Բոզբոզաշով, բզբոզաշով:

Անուշ մեղրը մանր սոց,
 Դեղին մումն ալ ամեն սրբոց:

— Մեղուն ի՞նչ կ'արտադրէ. ուրիշ ի՞նչ միջատներ գիտէք:

Ա.Ռ.ԱԾ. — Հազար հեղ մե'րը ըսէ, բերանը չսնունջնար:

71. — ՅԱԶՈՂ ՈՐՄՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

Օր մը մի քանի ընկերներու հետ որսի ելանք: Ամէնքս ալ ունէիք մէյմէկ ընաիր որսի հրացան, անկոթ և անփող:

Մարեր, ձորեր պտտեցանք որս փընտըռուելու: Շատ գնացինք, քիչ գնացինք, մէյմնալ հեռուէն տեսանք խոշոր, շատ խոշոր անհողի եղնիկ մը որ մարմին ալ չուներ:

Անմիջապէս քաշեցինք մեր անկոթ ու անփող հրացանները, նշան առինք և թրամբ...

կրակեցինք, ու զարկինք, սպաննեցինք անհողի, անմարմին եղնիկը:

Ապա մեր անկոթ, անփող հրացաններուն վրայ կերպով մը բեռցուցինք այն խոշոր անմարմին եղնիկը, եւ տքալով, փքալով, արիւն քրտինք մտնելով՝ բերինք գիւղ:

Գիւղին մէջ ասղին ինկանք, անդին ինկանք, անբերան դանակ մը ճարեցինք, և այդ անբերան դանակով լաւ մը մորթեցինք, քերթեցինք անմարմին եղնիկը:

Յետոյ փնտռեցինք, գտանք ահագին կաթսայ մը որ տակ չուներ, տարինք, լեցուցինք անջուր լիճէն, անմարմին եղնիկը դրինք անտակ կաթսային մէջ և անկրակ օճախին վրայ աղէկ մը եփեցինք:

Կանչեցինք դուռ դրացի, բոլորուեցանք շուրջը, կերանք, կերանք, կերանք, անյնափ կերանք որ քիչ մնաց ճաթէինք... բայց ոչ աչքերնիս բան տեսաւ, ոչ բերաննիս բան մտաւ:

— Ինչո՞ւ համար աչքերնին բան չտեսաւ, բերաննին բան չմտաւ:

72.—ՉՈՐՄ ԵՂԱՆԱԿ

Չորս եղբայր են, ամէն տարի
 Ման կուգան շուրջը մեր երկրի,
 Չորսն ալ հաւսար ունին հասակ,
 Եւ պարգեւներ՝ հաղար տեսակ :
 Փոքրը եղբայրն է պատանի,
 Բողբոջ, տերեւ, ծաղիկ ունի,
 Պայծառ արեւ, կանաչ արօտ,
 Որոնց տղաք են միշտ կարօտ :
 Երկրորդ եղբայրն՝ երիտասարդ,
 Կուտայ մեզի անձրեւ առատ,
 Անձրեւին հետ արեւ, ջերմ օդ,
 Յոյս կուտայ մեզ հունձքի ճոխ, յորդ :
 Երրորդ եղբայրն է չափահաս,
 Միրգերով լի ունի մի թաս,
 Եւ կը բաժնէ տղոց իր գանձ,
 Ծիրան, խնձոր, խաղող ու տանձ :
 Չորրորդ եղբայրն է ծերունի,
 Յուրտ ու խաւար շալկած ունի,
 Կ'ամայացնէ այգի, անտառ,
 Չիւնով ծածկէ լեռ, դաշտ ու ծառ :
 —Քանի՞ եզանակ ունի տարին, ըսէ՛ք անուաները :

73.—ՕՃՆ ՈՒ ԳԵՂԱՅԻՆ

Աշնային ցուրտկեկ առտու մը գեղա-
 ցին արաին մէջ գտաւ օձ մը որ ցուրտէն
 սառեր, թմրեր էր :

Գեղացին վերցուց օձը, դրաւ խարոյ-
 կին մօտ որ տաքնայ :

Օձը տաքնալով՝ քիչ վերջ թմրութենէն
 սթափեցաւ և ինչ ընէ՞ անդէկ. գեղացիին
 վրայ վազեց որ խայթէ :

Գեղացին ալ իր բահովը զարկաւ օձին
 ու սպաննեց :

Ա.Ռ.Ա.Ծ.—Օձն իր շապիկը կը փոխէ, բնութիւնը չի
 փոխեր :

ՀԱՆՆԵՂՈՒԿ 6.—Աչքեր ունի, ոտքեր չունի,
 Մարդ կ'սպաննէ, ձեռքեր չունի,
 Հաւկիթ կ'ածէ, փեռուր չունի,
 Շապիկ ունի, կար չունի :

74.—ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՄԻՍՆԵՐԸ

Մարտը կուսայ ձիւնածաղիկ,
Ապրիլը կուսայ մանուշակ,
Մայիսին կը բացուի վարդը,
Սոխակը կ'երգէ ակնուշակ:

Յունիսը մեզի խոս կուսայ,
Իսկ Յուլիսը՝ առաս ցորեն,
Օգոստոսը սաւնն ու խնձոր
Եւ ուրիշ շատ հասուն միտքեր:

Սեպտեմբերը մեզի կուսայ
Բազմաճեսակ շաւ խաղողներ
Հոկտեմբերը՝ կարմիր գինին,
Նոյեմբերը՝ կաղամբ ու բոդկ:

Դեկտեմբերին աչ ձիւն կուզայ,
Յունվարին կը ծածկէ սար, ձոր,
Փետրվարին աչ կ'սկսի,
Փոփոխակի ցուրտ եւ սափ օր:

— Ի՞նչ է տարին, քանի՞ ամիս ունի տարին, քանի՞
օր ունի ամիսը:

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 7.— Ծառ մը ունիմ 12 ճիւղ ունի
Ամէն մէկ ճիւղը 30 բույս ունի:
Ծառն ի՞նչ է, ճիւղն ի՞նչ է, բույսն ի՞նչ է:

75.—ԱՐԵՒԻ ՔՈՒՐԻԿՆ
ՈՒ ԼՈՒՍԻՆ ԱՂԲԱՐԻԿԸ

Քոյր ու եղբայր էին Արեւն ու Լուսի-
նը, երկուքն ալ աննման գեղեցիկ:

Մայրիկը պատուիրեց անոնց որ եր-
թան, ցորեկն ու գիշերը հերթով հսկեն աշ-
խարհքին:

— Մայրիկ, ես աղջիկ եմ, կը վախնամ,
ես չեմ հսկեր գիշերը, ըսաւ Արեւ քուրիկը:

— Թէ որ կը վախնաս, դուն ցորեկը
հսկէ, գիշերն ալ թող հսկէ Լուսին աղբա-
րիկդ, ըսաւ մայրիկը:

— Ցորեկն ալ կ'ամչնամ, ամէն մարդ
ինձի կը նայի, ըսաւ Արեւը ու կեցաւ տեղը:

Այն ատեն մայրիկը բո ու մը ասեղ
տուաւ Արեւին որ իրեն նայողին աչքերուն
խօթէ ու մէկը չկարենայ իր երեսը նայիլ:

Գեղանի դաւակները հաւանեցան, և
այն օրէն ի վեր Լուսինը գիշերները դուրս
կ'ելլէ հսկելու աշխարհքին և Արեւը՝ ցորեկ-
ները. միայն թէ Արեւը, ամչնալուն, չի
թողուր որ նային իր լոյս-երեսին և բո ու մը
ասեղ կը միտէ իրեն նայողին աչքերուն ու
կը լացնէ:

— Ըսէ՛ք թէ կրնա՞ք Արեւին ուղղակի նայիլ, և եթէ նայիք, ի՞նչ կը պատահի:

ՀԱՆՅԵԼՈՒԿ 8.— Դգալ մը ներկ է, առխարհ կը ներկէ:

76.— Ծ Ա Ռ Ի Կ

Ա՛յ նորատունկ իմ՝ ծառիկ,
Ծա՛ռ սիրական, գեղեցիկ,
Արմատ ձգէ հողին մէջ
Որ չչարժէ քեզ մըրիկ:

Քեզի համար ամէն օր
Ձուր կը բերեմ սափորով,
Քու տակըդ ես կը փորեմ
Որ զօրանաս դուն շուտով:

Ծաղիկ, տերեւ ու պրտուղ
Թո՛ղ զարգարեն քու ճիւղեր,

Անո՛նց վերայ թո՛ղ երգեն
Անուշ ձայնով սոխակներ:

Երբ հասարնայ քու բունըդ,
Այն ժամանակ փոթորիկ
Թո՛ղ մաքնչէ, որոտայ,
Ձի՛ վնասեր քեզի, ծա՛ռիկ:

ԱՌԱԾ.— Ծա՛ռ քոյ ըլլայ, ծո՛ւռ քոյ ըլլայ:

77.— ԽՆՁՈՐԵՆԻԻՆ ԱՅՅԵԼՈՒՆԵՐԸ

Գարուն է. խնձորենին կոճկոտեր է:
Շատ չի տեւեր, կոճակները կը բացուին ու
դուրս կուտան ծաղիկներ: Խնձորենիին բու-
լոր ճիւղերը հիմա զարգարուած են վար-
դագոյն ծաղիկներով:

Իրարու ետեւէ այցելուներ կուգան
խնձորենիին ու սիրով կ'ընդունուին:

Ամէնէն առաջ կուգան մեղուները, խըն-
ձորենիին ծաղիկներուն մէջ կը խօթեն ի-
րենց գլխիկները և անուշ հիւթը կը ծծեն:

Քիչ վերջ ծաղիկները կը պառուին, կը
թափին ու խնձորենին կը զարգարուի ման-

ըիկ թարմ տերեւներով : Այս անգամ կուզան թրթուրները և անյագաբար կ'ուտեն անոր փափուկ տերեւները :

Կ'անցնի ժամանակ , կուզայ ամառը ու խնձորենին կը ծածկուի կարմրուկ խնձորներով : Հիմա ալ անոր կ'այցելեն թռչնիկներն ու մանուկները :

— Ինչո՞ւ համար խնձորենին կ'այցելեն թռչուններն ու մանուկները :

— Դեռ ուրիշ ի՞նչ ծառեր գիտէք :

78.— Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

Մ'ի, անձեռք գրնաց հեռուն,
Բարի եկաւ աղուոր գարուն.
Թոյուններք բոյն կը շինեն,
Թիթեռնիկը եկաւ անրեն:

Երկինք կապոյտ է ու պայծառ,
Ծաղիկ հագան պարտեզ ու ծառ.
Պզտիկ սրղափ, սիրո՛ւն սրղափ,
Ի՞նչ կեցեր էք, եկե՛ք խաղանք:

79.— Ա Ն Տ Ա Ռ Ի Ն Մ Է Ջ

Յուրակ հայրիկին հետ անտառը գնաց պտըտելու : Երբոր վերադարձան , մայրիկը հարցուց Յուրակին :

— Պատմէ՛ նայիմ , ինչե՞ր տեսար անտառին մէջ :

Յուրակ պատասխանեց :

— Շատ բան տեսայ , մայրիկ , ի՛նչ գեղեցիկ է անտառը : Ես շատ ման եկայ անտառին մէջ . այնտեղ տեսայ մեծ մեծ ծառեր , խիտ խիտ բուսած : Երբ յոգնեցայ , շատ մեծ ծառի մը տակ նստայ : Թռչունները անուշ անուշ կ'երգէին անոր վրայ :

Անտառին մէջ տեսայ նաև փայտահատներ : Անոնք իրենց կացիններով չոր ծառերը կը կտրտէին և վառելու փայտ կը պատրաստէին :

Տեսայ այնտեղ պաղ պաղ աղբիւրներ . ես խմեցի անոնց անուշ ջուրերէն : Անտառին մօտ կ'արածէր մօտակայ գիւղին նախիրը : Նախիրին մօտ պառկած էին խոշոր գամբուր :

Յանկարձ՝ բոմբ . . . : Ես վեր ցատքեցի
վախէս. թռչունները լռեցին : Մէյմնալ տե-
սայ որ նապաստակը արիւնլուայ կը փախ-
չէր. որսի շունն ալ կը վազէր ետեւէն :

— Ի՞նչ պատահած էր նապաստակին. որսորդները
ի՞նչ կ'ընեն :

80.— Ա Ռ Ո Ւ Ա Կ

Լերկ ժայռին մէջէն վճիտ մի առուակ
կը բըխի մեղմիկ խոխոջ հանելով.
Խորունկ ձորին մէջ կը հոսին արագ
Փրփուր ալիքներն արծաթի փայլով :

Առաջ կը վազէ քաղցր շըշուկով
Դաշտեր, անտառներ, մարդեր կուգայ ման,
Եւ կարկաչելով, վեր վար սողալով,
Իր ափերուն շուրջ կը սրփռէ նոր կեանք :

— Առուակն ո՞ւր կ'երթայ, գետակն ո՞ւր կ'երթայ,
գետն ո՞ւր կ'երթայ :

81.— Ա Ք Լ Ո Ր Ի Ն Չ Ր Ո Յ Յ Ը

Կար չկար, աքլոր մը կար :
Օր մը ինչպէս եղաւ, այդ աքլորին ոտ-
քը փուշ մտաւ :

Աքլորը շատ աշխատեցաւ, չկրցաւ փու-
շը ոտքէն հանել : Գնաց պառաւ մամիկի մը
որ թոնիրը վառեր՝ հաց կ'եփէր, ու ըսաւ :

— Մամիկ, մամիկ, կ'աղաչեմ, սա փու-
շը հանէ ոտքէս :

Մամիկը փուշը հանելով թոնիրը ձգեց :

Մէկ-երկու օր վերջ՝ խելքին ինչ փչեց ,
աբլորը գնաց մամիկին , ետ ուզեց փուշը :
Մամիկն ըսաւ :

— Փուշը վառեցաւ , ուրկէ տամ :

Աբլորը թռաւ , մամիկէն հաց մը խլեց
ու փախաւ :

Քիչ մը անդին գնաց , տեսաւ որ հովիւ
մը թան է հարեր ու պիտի ուտէ : Ըսաւ :

— Հո՞վիւ , հո՞վիւ , սո սա հացը , թանիդ
հետ կեր :

Հովիւը հացն առնելով՝ թանին մէջ փըշ-
րեց ու կերաւ :

Ժամանակ վերջը՝ աբլորը գնաց հովիւին
ու ըսաւ :

— Հացս կ'ուզեմ , ետ տուր :

Հովիւն ինչպէս ետ տայ կերած հացը :
Աբլորը թռաւ , հովիւէն ալ մաքի մը առաւ
ու փախաւ :

Գնաց , գնաց , նայեցաւ որ տեղ մը
հարսնիք կ'ընեն : Մաքին տուաւ հարսնե-
տէրերուն ու ըսաւ :

— Առէք աս մաքին , մորթեցէք , կերէք :

Անոնք ալ մորթեցին կերան :

Ետքը գնաց ու մաքին ետ ուզեց հարս-
նետունէն : Ըսին :

— Մաքին կերանք , ի՞նչպէս տանք :

Աբլորը թռաւ ու հարսնետունէն հարսը
խլեց , փախաւ :

Շատ գնաց , քիչ գնաց , տեսաւ որ մարդ
մը նստեր , ճգտրիկ կը գարնէ : Աբլորը
զմայլեցաւ ճգտրիկի ձայնին , հարսը տուաւ
մարդուն , ճգտրիկն առաւ : Յետոյ ծառի մը
տակ նստելով՝ սկսաւ ճգտրցնել ու խաղ
կանչել :

Ճգտրը , ճգտրը , ճգտրրիկ ,
Փուշիկ տուի , հացիկն առի ,
Հացիկ տուի , մաքին առի ,
Մաքին տուի , հարսիկն առի ,
Հարսիկ տուի , ճգտրիկն առի
Ճգտրը , ճգտրը , ճգտրրիկ . . . :

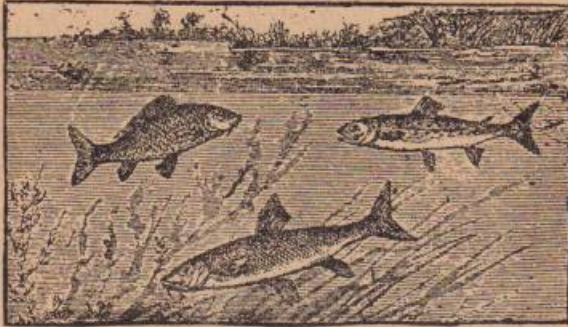
82.— ԵՐԵՒ ՁՈՒԿԵՐԸ

Լիճի մը մէջ երեք ձուկեր կ'ապրէին ,
ուրախ զուարթ կը լողային ու կը խաղային
ջուրերուն հետ :

Ձուկերէն մին խոհեմ բնութիւն ունէր ,
մէկը քաջ և յանդուգն էր , միւսը անհոգ և
դանդաղ էր :

Օր մը ձկնորս մը եկաւ լիճին եզերքը

և կարթը ձգեց ջուրին մէջ : կարթին ծայրը
անցուած էր համեղ խայծ մը :

Խոհեմ՝ ձուկը մօտեցաւ խայծին , կու-
հեց վտանգը և զգուշացաւ :

Յանդուզն ձուկը վազեց , խլեց խայծը ,
բայց իր քաջութեամբը ինքզինք ազատեց
կարթէն :

Դանդաղ ձուկը ապուշի պէս բռնուե-
ցաւ կարթէն : Չկնորսը հանեց ձուկը ջու-
րէն և զբաւ սակաւին մէջ :

— Չկնորսն ի՞նչ ըբաւ բռնած ձուկը :

83. — Ն Ա Ի Ը

Քամին ծովուն երեսէն
Ծիծաղադեմ կը գնէր ,
եւ կը մղէր դէպ՝ առաջ
Թէ փոքր ու թէ մեծ նարեր :

Իսկ նարերը ձօձեղով
Կը խաղային ծովուն հետ ,
եւ իրենց շայն քեւերով
Կը սուրային իբրեւ նետ :

— Քամին ի՞նչպէս առաջ կը քշէ նաւը :

84. — Չ Ա Ր Ս Ճ Ճ Ի Ք Ա Մ Ի Ն

Կը ճանչնամք Հով պապուկը : Ան երկու
տողայ ունի , մէկուն անուանն է Զեփիւտիկ ,
միւսին անուանն է Քամի :

Չեփիւռիկը շատ խելօք է, ամէն մարդ
կը սիրէ զինք, բայց Քամին շատ չար է.
ան բնաւ խելօք չի կրնար կենալ, ուր որ
երթայ՝ կը կտորէ, կը թափէ և անհամ կա-
տակներ կ'ընէ:

Չարաճճի Քամին անգամ մը որ դուրս
ելաւ, կը տեսնես որ ասդին օրիորդի մը
գլխարկը կը թոցընէ գլուխէն. քիչ մը անդին
ուրիշի մը հովանոցը ետև կը դարձնէ:
Մէյմնալ կը նայիս որ կը յարձակի տան-
տիկնոջ փռած ճերմակեղէններուն վրայ,
կը խլէ շապիկ մը, կը նետէ դրացիին պար-
տէզը, և ապա փողոցները ինկած՝ կ'արշաւէ
խենդի պէս:

Ահա փողոցի աւազն ու փոշին հաւա-
ներ է, վեր կը հանէ, անցորդներուն սպն
ու բերանը կը լեցնէ ու վըղ... կ'երթայ,
կը կորսուի:

Յանկարծ բաց պատուհանէդ ներս կը
մտնէ, սեղանիդ թուղթերն իրար կ'անցընէ,
կը փչէ, կը մարէ ճրագը և քեզ մութը կը
թողու, ու ինք սուլելով, ծիծաղելով՝ կը
խուսափի վառարանին ծակէն:

Ա.Ա.ԱՅ. — Քամիին քերածը քամին կը ասնի:

85. — ԵՐԿՐԻ ՉՈՐՄ ԿՈՂՄԵՐԸ

— Գիտցիր, տղայ, որ երբ կ'ըլլայ առաւօտ՝
Իմ ծոցէս դուրս կ'ընէ եւք
Պայծառ արեւն որուն ունիս դուն կարօտ.
Իմ անունս է Արեւելք:

— Յորեկէն վերջ՝ երբոր կ'ըլլայ երիկուն,
Դեռ չկոխած խաւար, մութ,
Ես կ'առնեմ ծոցս արեւն որ հոն ըլլայ քուն.
Իմ անունս է Արեւմուտք:

— Ամառէն վերջ երբոր կուգայ սառ ձմեռ
Ու դուն ցուրտէն կը մըսիս,
Իմ ծոցէս միշտ կը փըչեն պաղ քամիներ.
Իմ ալ անունս է Հիւսիս:

— Չմեռէն վերջ՝ երբոր կուգայ չիք գարուն,
Գիտցիր, տղայ, որ իրաւ
Ինձմէ կ'ելլէ շունչը տաքուկ հովերուն.
Իմ ալ անունս է Հարաւ:

— Ինչ կը կոչուին երկրի չորս կողմերը, ինչպէս
կրնաս որոշել զանոնք:

86.—ՊԱՊՈՒԿԻՆ ՀԱՆՆԼՈՒԿԸ

Չմեռ իրիկուն մը տանուտէր Խաչոյենց դուռը դարկաւ ծերուկ մուրացիկ մը : Դուռը բացին :

Ծերուկը աղաչական կերպարանքով մը ըսաւ :

— Ես դարիպ եմ, ի՞նչ կ'ըլլայ, գիս այս գիշեր ներս առէք, ախոռին անկիւնը տեղ մը տուէք, պառկիմ :

Խաչոյի կինը գլխաւորապէս էր. խղճաց ծերուկին վրայ, զանի ներս առաւ ու տարաւ մեծ սենեակը, օճախին գլուխը նստեցուց :

Ընթրիքէն վերջ՝ Խաչոյի թոռնիկները ժողովուեցան հիւր ծերուկին գլուխը և ըսին :

— Պապուկ, պապուկ, մեզի հէքեաթ մը պատմէ :

— Ես հէքեաթ-մէքեաթ չեմ գիտեր, ըսաւ ծերուկը :

Փոքրիկները հէքեաթը շատ կը սիրէին. ուստի շատ աղաչեցին պապուկին որ անպատճառ բան մը պատմէ : Պապուկը՝ ճարը հատած, երբոր կը մտածէր թէ ի՞նչ պատմէ, նայեցաւ որ պատէն հարսին ոսկի շարոցը կախուած է, դարակին վրայ նորուկ կարմիր մուճակ մը զրուած է, ախոռէն ալ

Չորի մը խրինջալու ձայնը կուգայ ականջին : Այն ատեն պապուկը տղոց դարձաւ ու ըսաւ :

— Ես հէքեաթ-մէքեաթ չեմ գիտեր, բայց ձեզի հանելուկ մը գուրցեմ, գիտցէք :

Պատին ճակը ծոցիկս,

Ըռաֆին կարճրուկը տոտիկս,

Ախոռին քսքսուկը տկուկս,

Առտուն պապուկը ուր կը գտնէք... :

Տղաքը չհասկցան պապուկին հանելուկը, նորէն նորէն ըսել տուին, շատ մտածեցին, շատ ալ խնդացին, մինչև որ քուներնին տարաւ :

Առտու եղաւ ամէնքն ալ արթնցան, ելան : Պապուկը փնտռեցին, բայց պապուկ չկար, գնացեր էր : Մէյմնալ նայեցան որ պատին ոսկի շարոցը չկայ, դարակին մուճակն ալ չկայ, ախոռին Չորին ալ չկայ :

Հիմա գիտցէ՛ք նայիմ, ի՞նչ էր պապուկին հանելուկը :

87. — Բ Ա Դ Ի Կ Ը

Բա՛ղիկ, բա՛ղիկ,
 Կարմիր քաթիկ,
 Ո՞ւր կ'երթաս դուն
 Կամաց, կամաց,
 Չագուկներդ
 Չորս կողմդ առած :
 — Կ'երթամ վճիտ ջուր գտնելու
 Չագուկներդ շուսնաշու,
 Չագուկներդ մախուր, մախուր,
 Տղոց երեսն է աղս ու մուր :

— Բաղդաստեցէ՛ք բաղը հաւուսն հեա. բաղը ի՞նչ կը սիրէ. հաւը ջուր կը սիրէ՛ :

Ա.Ռ.Ա.Ծ.— Բաղը ջուր կը պոռայ, հաւը՝ ջուր :

88.— Մ Ա Մ Ա Ն Ո Ւ Ա Ն Ծ Ե Ղ Ը

Կ'ըլլայ չ'ըլլար, ժամանակին մամա մը կ'ըլլայ :

Օր մը մաման այծը կլթելով՝ կաթը մէկ կողմ կը դնէ : Մէյմնալ անծեղ մը կուգայ, մամային կաթը կ'ուտէ, կը թափէ : Մաման վրայ հասնելով՝ ձեռքի փայտովը անծեղին կը դարնէ, պոչը կը կտրէ :

Անծեղը կ'ըսէ
 — Մ'ամա, մ'ամա, պոչիկս տուր :
 Մաման ալ կ'ըսէ :
 — Կաթս տուր որ պոչիկդ տամ :
 Անծեղը կ'երթայ կովուն ու կ'ըսէ :
 — Կովիկ, կովիկ, կաթ տուր ինծի :
 Կովն ալ կ'ըսէ :
 — Խոտ բեր ինծի որ կաթ տամ :
 Անծեղը կ'երթայ արոտին ու կ'ըսէ :
 — Ա՛րտիկ, ա՛րտիկ, խոտ տուր ինծի :
 Արտն ալ կ'ըսէ :
 — Ջուր բեր ինծի որ խոտ տամ :
 Անծեղը կ'երթայ աղբիւրին ու կ'ըսէ :
 — Ա՛ղբիւր, ա՛ղբիւր, ջուր տուր ինծի :
 Աղբիւրն ալ կ'ըսէ :
 — Կ'ուժ բեր ինծի որ ջուր տամ :
 Անծեղը կ'երթայ աղջկան մը ու կ'ըսէ :

— Աղջիկ, աղջիկ, կուժդ ինձի տուր :

Աղջիկն ալ կ'ըսէ :

— Ինձի կօշիկ բեր որ կուժս տամ :

Անձեղը կ'երթայ կօշկակարին ու կ'ըսէ :

Կօշկար, կօշկար, ինձի կօշիկ տուր :

Կօշկարն ալ կ'ըսէ :

— Կաշի բեր ինձի որ կօշիկ տամ :

Անձեղը կ'երթայ խաղախորդին ու կ'ըսէ :

Խաղախորդ, խաղախորդ, ինձի կաշի տուր :

Խաղախորդն ալ կ'ըսէ :

— Հաց բեր ինձի որ կաշի տամ :

Անձեղը կ'երթայ հացարարին ու կ'ըսէ :

— Հացարար, հացարար, հաց տուր ինձի :

Հացարարն ալ կ'ըսէ :

— Ալիւր բեր ինձի որ հաց տամ :

Անձեղը կ'երթայ շաղացպանին ու կ'ըսէ :

— Չաղացպան, շաղացպան, ինձի ալիւր տուր :

Չաղացպանն ալ կ'ըսէ :

— Յորեն բեր ինձի որ ալիւր տամ :

Անձեղը կ'երթայ կալուորին ու կ'ըսէ :

— Կալուոր, կալուոր, ինձի ցորեն տուր :

Վերջապէս կալուորը կուտայ ցորենը :

Անձեղը կը տանի ցորենը շաղացպանին, շաղացպանն իրեն ալիւր կուտայ, ալիւրը կը տանի հացարարին, հացարարն իրեն հաց

կուտայ, հացը կը տանի խաղախորդին, խաղախորդն իրեն կաշի կուտայ, կաշին կը տանի կօշկարին, կօշկարն իրեն կօշիկ կուտայ, կօշիկը կը տանի աղջկան, աղջիկն իրեն կուժ կուտայ, կուժը կը տանի աղբիւրին, աղբիւրն իրեն ջուր կուտայ, ջուրը կը տանի արտին, արտիկն իրեն խոտ կուտայ, խոտը կը տանի կովուն, կովիկն իրեն կաթ կուտայ, կաթը կը տանի մամային, մաման ալ իրեն պօշիկը կուտայ :

89. — ՏՕՆԻ ՕՐԵՐ

Յունուարին մենք ունինք Մնունդ,
Փետրուարին՝ Տաճար-Քալուստ :
Մարտը մեզի կը բերէ Չատիկ,
Հետն ալ մի թունդ նաւակատիբ :
Ապրիլը՝ մե՞ծ Սուրբ Աւետում,
Մայիսին ալ Սուրբ Համբարձում :
Յունիսը կը բերէ Վերուստ
Շրնորճք բաժնող Հօգեգալուստ :
Յուլիսը միշտ փայլուն, պայծառ
Կը բերէ մեզի Սուրբ Վարդավառ :
Օգոստոսին ալ ճի՛շդ կէսին՝

Վերափոխումըն Սուրբ Կոյսին ,
 Սեպտեմբերին Սուրբ Խաչ Կուգայ ,
 Անկէ վերջն ալ Խաչ Վարագայ :

— Դեռ ուրիշ ի՞նչ տօներ գիտէք :

90.— ՇՈՒՏԱՍԵԼՈՒԿ

Մեր պարտէզին ծայրը կայ տասը տան-
 ձի ծառ .

Տասը տանձի ծառին ծայրը տասը ծանր
 տանձ :

Չեր պարտէզին ծայրն ալ կա՞յ տասը
 տանձի ծառ . տասը տանձի ծառին ծայրը
 տասը ծանր տանձ :

91.— Ծ Ո Ւ Ղ Ա Կ Ը

Շատ մը մկնիկներ միասին կը խաղա-
 յին , անհող և ուրախ : Ունէին փայլուն գորշ
 մորթ և երկանկէկ պեխեր :

Առտու մը մաման կանչեց զիրենք ու
 ըսաւ :

— Մտիկ ըրէք, ձագճուկներս, ձեզի խրատ
 մը պիտի տամ : Մարդիկ մեզ կ'ատեն . տու-
 ներու մէջ կատու կը պահեն որ մեզ ուտէ ,
 ծուղակ կը լարեն որ մեզ բռնէ : Զգո՛յշ կե-
 ցէք, չըլլայ որ փորձանքի հանդիպիք : Փա-
 խէք մանաւանդ ծուղակներէն :

Մկնիկները խօսք տուին մամային խը-
 րատը պահելու :

Անոնցմէ մէկը որ միւսներէն աւելի
 անվախ էր, օր մը հեռացաւ քիչ մը իրենց
 ծակէն : Յանկարծ անկիւն մը աչքին հան-
 դիպեցաւ ծուղակ մը : Ուղեց գիտնալ թէ
 ծուղակն ինչ տեսակ բան մըն է . կամաց
 կամաց մօտեցաւ ու տեսաւ ծուղակին մէջ
 ապուխտի իւղոտ կտոր մը :

Իրաւ որ ապուխտը շատ անուշ կը
 հոտէր : Մկնիկը փափաքեցաւ աւելի մօտէն
 հոտոտել զայն, քիչ մըն ալ առաջացաւ, յե-

տոյ ետ գնաց, նորէն առաջացաւ և վերջապէս ապուխտին դպաւ :

Շրահա... ծուղակը փակուեցաւ ու խեղճ մկնիկը բանտարկուեցաւ մէջը :

Ժամ մը վերջը տանտէրը եկաւ, բերաւ կատուն և բացաւ ծուղակին դուռը :

— Թնչ բրաւ կատուն մկնիկին երբոր ծուղակը քացուեցաւ :

Ա.Ռ.Ա.Ծ. — Կատուն խաղը մուկին մանն է :

92. — ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ ՎԷՃԸ

Ախոռին մէջ միասին կանգնած էին եզը, կովը, ձին ու էջը : Գիշեր մը ասոնք վէճի բռնուեցան իրարու հետ, թէ տէրը՝ իրենցմէ որն աւելի կը սիրէ :

— Ի հարկէ մեր տէրը ամէնէն աւելի զիս կը սիրէ, կ'ըսէր եզը, ես եմ որ անոր արտը կը հերկեմ, ցորենը կը կամեսեմ, սայլը կը քաշեմ: Եթէ ես չըլլայի, ան ի՞նչպէս պիտի ապրէր :

— Ո՛չ, ո՛չ, վրայ բերաւ կովը, մեր տէրը զիս կը սիրէ ամէնէն աւելի. չէ՞ մի որ ես եմ որ կը դիեցնեմ ու կը մեծցնեմ քեզի պէս երեւոյր: Ու յետոյ ես տիրոջս կուտամ կախի, մածուն, սեր ու կարագ և կը կերակրեմ անոր ամբողջ ընտանիքը :

— Կը սխալիք, ձայնեց անդիէն աշխոյժ ձին շփացած ձեւով մը, մեր տէրը զիս ձեզմէ աւելի կը սիրէ. չէ՞ք տեսներ թէ ան ի՞նչպէս զիս կը փայփայէ, ի՞նչպէս գեղեցիկ թամբով զիս կը զարդարէ, որովհետեւ ես եմ որ զինք իմ վրաս կը հեծցնեմ ու կը պտտցնեմ լեռ ու սար, դաշտ ու անտառ :

— Բարեկամներ, կանչեց անդիէն ականջը կախ իշուկը, մի՛ մոռնաք թէ մեր տիրոջը համար ամէնէն աւելի ես կ'աշխատիմ. ես եմ որ փայտ կը կրեմ անտառէն, ցորենը կը տանիմ ջաղացք ու ալիւրը կը բերեմ. ու դեռ ո՞ր մէկն ըսեմ. բոպէ մը հանգիստ կեցած չունիմ. ո՛չ մէկը ինձի չափ չարքաշ էք. մեր տէրը պէտք է որ ամէնէն աւելի զիս սիրէ :

Շունը որ ախոռին դրան դուրսը պառկած էր, լսեց ներսի կենդանիներուն վէճը, և չկրնալով համբերել, ինք ալ խօսքի մէջ ինկաւ :

— Պարապ խօսքեր կ'ընէք, բաւաւ, ո՞վ
չի գիտեր որ մեր տէրը ձեր բոլորէն աւելի
գիտ կը սիրէ, վասնզի գիշեր ցերեկ ես կը
պահպանեմ անոր հօտերը, տունը և բոլոր
հարստութիւնը :

Այդ պահուն տէրը վրայ եկաւ և իմա-
նայով վիճաբանութիւնը, բաւաւ .

— Իրարու հետ մի' վիճիք, դուք ամենքդ
ալ ինծի հարկաւոր էք, ո՞չ մէկդ կրնայ ը-
նել միւսին ըրածը. այդ պատճառաւ ես ձեզ
ամէնքդ ալ կը սիրեմ :

— Ի՞նչ ծառայութիւններ կ'ընեն մեզի այժը, ոչխա-
րը, հաւը, սագը, ուղտը, գոմէշը :

93.— ԼՈՒՍԻՆ ՊԱՊՈՒԿ

Նայէ՛, տղա՛ս, յերան վրայ
Լուսին պապուկն է ելեր,
Երկինին ի վեր կ'երթայ պայծառ,
Ոսկիէն գոյն է խրչեր :

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, յուսին պապուկ,
Մտի՛ր մանչու ծոցը փափուկ :

Նայէ՛, մա՛նչքս, յուսին պապուն
Լոյս-երեսին կրս-կրչոր .

Ի՛նչ մանտրսիկ ի՞նչ ու թերան
Այկունի ունի ան աղուոր :

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, յուսին պապուկ,
Մտի՛ր մանչու ծոցը փափուկ :

Այ իմ մանչուս, յուսին պապուկ,
Մի՛ նայիր ծուռ ծուռ դեմքին,
Չէ՛. զաւակքս ա՛յ խելո՞ք է,
Չըլլա՛յ օրգես քար գլխին :

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, յուսին պապուկ,
Մտի՛ր մանչու ծոցը փափուկ :

Կանչէ՛, մա՛նչքս, յուսին պապը,
Կանչէ՛ ձայնովդ անուշիկ .
Թո՛ղ վար իջնէ՛, ու իրարու
Տընէ՛ք սիրոյ թիւ պայիկ :

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, յուսին պապուկ,
Մտի՛ր մանչու ծոցը փափուկ :

Թափէ՛ վերէն, յուսին պապուկ,
Մանչու շա՛ս շա՛ս խելո՞ք, շնորհ,
Որ իմասունն, քարի ըլլայ
Ու հրնազանդ միշտ իր մօր :

Եկո՛ւր, եկո՛ւր, յուսին պապուկ,
Մտի՛ր մանչու ծոցը փափուկ :

ՀԱՆՆԵԼՈՒԿ 9. — Լերան ետե կէս կարայ :

94.—ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԸ ԴԱՇՏԻՆ ՄԷՉ

Առտու է. պզտիկ տղաք դպրոց կ'երթան : Երեք մանուկներ ալ դաշտը ելան պտրտելու , գրօսանք ընելու : Այնտեղ տեսան տեսակ տեսակ սիրուն բզեզներ , որ բզզալով , տզզալով՝ ուրախ գուարթ կը թռչէին օդին մէջ :

—Սիրուն բզեզներ , եկէք , մեզի հետ խաղացէք , ըսին մանուկները :

—Ո՛չ, ո՛չ, մենք գործ ունինք, մենք չենք կրնար ձեզի հետ խաղալ, ըսին բզեզները միաբերան, ու թռան, հեռացան :

Մանուկները գնացին, գնացին և խուժք մը մըջիւններ տեսան :

—Փոքրիկ մըջիւններ , եկէք , քիչ մը խաղանք միասին :

—Ո՛չ, ո՛չ, մենք գործ ունինք, մենք ժամանակ չունինք խաղալու, մենք պաշար հաւաքելու վրայ ենք, ըսին մըջիւնները ու շարունակեցին ճամբանին :

Մանուկները նորէն քալեցին ու տեսան շատ թռչուններ, որ ճլուղալով կը թռչէին վեր վար :

—Սիրելի թռչնիկներ, եկէք, քիչ մը խաղանք միատեղ, ըսին մանուկները :

—Ո՛չ, ո՛չ, մենք գործ ունինք, մենք մեր ձագերուն կեր կը տանինք, մենք չենք կրնար ձեզի հետ խաղալ, ըսին թռչունները , ու սուրացին շտապով :

Մանուկները քիչ մըն ալ քալեցին ու յանկարծ ծառերու վրայ տեսան սկիւռներ որ արագ արագ կը վազէին ոստոստելով :

—Փափկիկ սկիւռներ , եկէք, վար իջէք, քիչ մը խաղանք միատեղ , ըսին մանուկները :

—Ո՛չ, ո՛չ, մենք գործ ունինք, մենք ուտեստ պիտի ճարենք, մենք ժամանակ չունինք խաղալու, ըսին սկիւռները , ու աւելի արագ փախան, գնացին :

Մանուկները նորէն առաջ քալեցին ու տեսան առուակ մը որ գիլգիլ կը հոսէր :

—Վճիտ առուակ , կեցիլ , քիչ մը խաղանք միասին, ըսին մանուկները :

—Ո՛չ, ո՛չ, ես գործ ունիմ, ես ժամանակ չունիմ ձեզի հետ խաղալու. բոյսեր, թուփեր, ծառեր ու ծաղիկներ ինձի կ'սպասեն: Ինձի կը սպասեն այծեր, ոչխարներ, ուլեր, գառնուկներ որ անուշ շուրէս խմեն, գովանան : Ինձի կը սպասեն ուրիշ առուներ. մենք իրարու կը միանանք, կը մեծանանք, ջաղացքի բարերը կը դարձնենք որ ձեզի

համար ալիւր պատրաստուի, ըսաւ առ-
ուակը ու շարունակեց գիզլալով հոսիլ :

Մանուկները տխրեցան . անոնք զար-
մացան թէ ինչո՞ւ ո՛չ մէկը չուզեր իրենց
հետ խաղալ :

—Մանուկներն ի՞նչ պարտէին ընել :

ԱՌԱՄ.— Ես աղա, դուն աղա, շաղագսն ո՞վ աղա:

95. — Զ Ա Ղ Ա Յ Ք Ը

Մեր գիւղին շատ մօտիկ՝
Զաղաջք մը կայ մենիկ .
Կը լուռի ամէն օր
Միակերպ իր ժխօր :
Ան գարի կամ ցորեն
Շարունակ աղալէն ,

Կը դառնայ օրն ի բուն ,
Զայրագին, աննրկուն :
Զաղաջպանն ու իր կին
Շատ բարի սիրո՞ւ ենին .
Ամէն մարդ անոնց քով
Կը դանէ էր, գորով :

ՀԱՆԵԼՈՒԿ 10.— Երկու սար, կը կրծեն զիրար:

96. — Վ Ա Գ Ր Ն Ո Ւ Կ Ա Տ Ո Ւ Ն

Վազրը կատու տեսած չէր ամենեւին :
Օր մը կը հանդիպի կատուին ու կ'ըսէ :
— Բեռնորդի, դուն մեզմէ կը նմանիս ,
Ինչո՞ւ այսչափ պզտիկ մնացեր ես :
Կատուն կ'ըսէ :

— Ախ, մի հարցներ. քեռի, ազամոր-
դիին ձեռքն ինկողը ասանկ պղտիկ կը
մնայ :

— Ո՛վ է դա ազամորդին, ցուցնուր նա-
յիմ, կ'ըսէ վագրը :

Կատուն ալ կը տածի վագրը ու անոր
կը ցուցնէ մարդ մը որ լեռը փայտ կը
կտրէր :

Վագրը կը մօտենայ մարդուն ու կ'ըսէ :

— Դ՞նն ես ազամորդին, եկուր նայիմ,
մէյմը հետդ մարտնչինք :

— Շատ լաւ, մարտնչինք, կ'ըսէ մարդը,
բայց կը վախնամ որ կը փախչիս. մինչեւ
որ երթամ, ուժս տունէն բերեմ, եկուր
թաթղ սատեղ զիր որ չփախչիս, կ'ըսէ
մարդը, ցոյց տալով ճեղքը կոճղին որուն
զարկած էր կացինը :

— Չեմ փախչիր, կ'ըսէ վագրը ու միա-
միտ կերպով թաթը կը դնէ ճեղքին մէջ :
Մարդը անմիջապէս անդիէն կացինը դուրս
կը քաշէ ճեղքէն և վագրին թաթը կը սեղ-
մըւի կոճղին մէջտեղ :

Մարդը իսկոյն փայտ մը կ'առնէ, ու
կ'սկսի սաստիկ ծեծել վագրը :

— Աման, քեռորդի, աս ինչ թակարդ էր
որ ձգեցիր զիս. ողջ մնայի, հոգ չէր՝ բեզի

չափ մնայի, կ'ըսէ վագրը, ողբագին մոն-
չելով :

— Վագրը ո՞ր կը բնակի. կատուն՝ ո՞ւր :

— ԱՌԱՄ.— Մե՛ծ կեր, մեծ մի՛ խօսիր :

97.— ՎԻՃԱԿԻ ԵՐԳ

Աս ի՛նչ կոճիկ մոճիկ է.
Եկեր իջեր մեր տունը.
Շարե շապիկ հագեր է,
Բքան լայլիկ ձգեր է,
Բակն արեւով լցեր է,
Մանուկ տղան տեսեր է,
Գնացեր, մտկան ըսեր է,
Մտկան խոյրիկն անցեր է,
Խոյ մը մատաղ քրեր է :
Բար գողնամ, խի՞ գողնամ,
Եօթն աղբարե ջուր գողնամ :

98.—ԳԱՅԼԷՆ ՈՒ ՄՕՐ ՎՐԷԺԸ

Գեղացի կին մը արտին մէջ կ'աշխատէր իր էրկանը հետ : Իր փոքրիկ երախան ալ դրած էր արտին եզերքը ուր կը քնանար ան մշիկ, մշիկ :

Կէսօրին էրիկը իջաւ ձորը՝ ջուր բերելու համար : Այդ պահուն անօթի գայլ մը յանկարծ դուրս ելաւ մօտակայ անտառէն և արտին եզերքէն երախան յափշտակեց, տարաւ :

Մայրը տեսաւ ու վազեց գայլին ետեւէն, վազեց, վազեց ու շունչը կտրած՝ կանգնեցաւ սարի մը գլուխը : Այնտեղէն սկսաւ գայլին ետեւէն անէծքներ կարգալ :

—Անողորմ գազան, կրողը տանի քեզ,

նւր կը տանիս երախաս, աչքդ կուրնայ, տունդ աւերի, գետինն անցնիս, անողորմ, շնոր . . . :

Այսպէս բաւական պոռալ-կանչելէ յետոյ՝ մայրը հանդարտօրէն դարձաւ արտը և յալթական ձեւով յը էրկանն ըսաւ .

—Չար գայլը տարաւ երախան, բայց ես ալ վրէժս առի, ետեւէն խօսք չափեցի, խօսք չափեցի որ . . . :

99.—ՄԱՆՈՒԿՆ ՈՒ ԶՈՒՐԸ

Հովտէն ի վար սա վայրենի
Զոր մը զուլալ գիւ, գիւ կ'անցնի :
Թուխ մանուկ մը ամին է վազեր,
Ձեռքն ու երեսն է լըւացեր :

Լըւացեր է ձեռքն ու երես,
Դարձեր ջուրին է հարցուցեր :

—Դուն ո՞ր լեռնէն կուգաս, ջրբի՛կ,
Ա՛յ իմ պաղճիկ ջրբիկ մեղրբիկ :

—Ես կուգամ այն լեռնէն բարձրիկ
Որ հին ու նոր ձիւն կայ վըրան :

—Դուն ո՞ր առուն կ'երթաս, ջրբի՛կ,
Ա՛յ իմ պաղճիկ ջրբիկ մեղրբիկ :

— Ես կ'երթամ՝ այն առուն գողտրիկ
 Որուն ափերն են ծաղկալից :
 — Դուն ո՞ր պարտէզ կ'երթաս, ջր'րիկ,
 Այ իմ պաղու՛կ ջրրիկ մեղրիկ :
 — Ես կ'երթամ՝ այն պարտէզ քաղցրիկ
 Ուր սրպուլը կ'երգէ այգուն :
 — Դուն ո՞ր ծառը կը ջրես, ջր'րիկ,
 Այ իմ պաղու՛կ ջրրիկ մեղրիկ :
 — Ես կը ջրեմ՝ այն ծառն ազուորիկ
 Որուն տակն է մշտագալար :

100.— ՈՍԿԻԻՆ ՈՒ ԵՐԿԱԹԻՆ ՎԷՃԸ

Անգամ մը ոսկին ու երկաթը իրարու հետ վէճի բռնուեցան :

— Ես ամէնէն բնտիր մետաղն եմ, կ'ըսէր ոսկին, ամէնքը զիս կը սիրեն ու կը պաշտեն: Մարդիկ ինձմով շինած են դրամը, ինձմով կը շինեն գեղեցիկ շղթաներ, սիրուն մանեակներ, մատանիներ, օղեր և ուրիշ շատ աղուոր զարդարանքներ: Է՛հ, ինչ երկարեմ, ես ամբողջ աշխարհը կրնամ գնել:

— Շատ մի պարծենար, պատասխանեց երկաթը, իրաւ է թէ մարդիկ քեզի շատ ե-

րես կուտան, բայց իմ ծառայութիւններէս ոչ մէկը կրնաս կատարել դուն: Տուն շինելու համար մարդիկ ոսկի կացինով չեն կըտրեր փայտը, ցորեն հասցրնելու համար արտը ոսկի արօթով չեն հերկեր, տեսակ տեսակ մեքենաները ոսկիով չեն շիներ: Ու յետոյ եթէ մարդիկ ինձմով չշինէին բրիչը, ի՞նչպէս քեզ պիտի հանէին հողին տակէն: Ոսկին ուզեց պատասխան տալ, բայց պատասխան չգտաւ:

— Ի՞նչով կը շինեն արօթը, բահը, կացինը, ուրազը, մուրճը, բրիչը մեքենաները:

— Դեռ ուրիշ ի՞նչ մետաղներ գիտէք:

Մետաղներն ո՛ւրկէ կը հանեն և ի՞նչպէս:

101.—ԱՂՈՒՔՄՆ ՈՒ ԽԱՂՈՂԸ

Աղուէսը շատ վազեր ու յոգներ էր,
շատ ալ ծարաւած էր:

Այդ պահուն այգիի մը քո-
վէն անցնելով՝ տեսաւ բարձր
սարփինային վրայ դեղին, հա-
սուն խաղողներ:

Սա խաղողէն քիչ մը ու-
տեմ, ըսաւ աղուէսը ու մօ-
տեցաւ սարփինային:

Աղուէսը վեր ցատքեց, բայց չհասաւ
խաղողին: Նորէն ու նորէն ցատքեց, դարձ-
եալ չկրցաւ հասնիլ:

Աղուէսին բերնին ջուրերը կը վազէր,
սակայն ինչ օգուտ. սարփինան շատ բարձր
էր:

Այն ատեն աղուէսն ըսաւ:

— Դեռ խակ են այդ խաղողները, շատ
թթու ըլլալու են. չեմ ուզեր ազոխ ուտել:
Ու գլուխը կախած՝ հեռացաւ գնաց:

ԱՌԱՅ.— Կասուն մսին չհասաւ. ըսաւ՝ հոսած է:

102.—ԵԼԱՆՔ ԳՆԱՑԻՆՔ

Ելանք, գնացիմք Գալիլիա,
Գալիլիա ծով մը կար,
Ծովուն մէջ ծառ մը կար,
Ծառին վրայ բոյն մը կար,
Բոյնին մէջ հաւկիթ մը կար,
Հաւկիթին մէջ ձագ մը կար:

Ան ձագը անդասուկ մորթեցին,
Անկրակ եփեցին,
Ով կերաւ՝ զարմացաւ,
Ով չկերաւ՝ ճաթեցաւ:

103.—ԱՄՊ-ՄԱՅՐԻԿԸ

Ամպ-մայրիկը երկու խելօք աղջիկներ
ունի և երկու ալ անառակ մանչեր:

Աղջիկներէն մին փոքրիկ քնքուշ էակ
մըն է. անունն է Յօղիկ: Սա գարունին ու
աշունին ամէն առտու գաղտնաբար կուզայ,
պսպղուն մարգարիտներ կը շարէ տերեւ-
ներու, ծաղիկներու և խոտերու վրայ:

Ասոր քուրիկը կը կոչուի Ձիւնիկ: Աս
ալ ճերմակ բամպակ աղջիկ մըն է որ ձը-

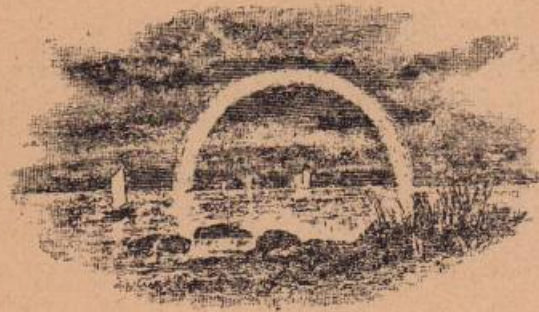
մեռը, ցուրտը գայուն պէս՝ մէջտեղ կ'ելլէ, իր սպիտակ քօղը կը փռէ լեռներու, սարերու, գաշտերու և անտառներու վրայ:

Ամպ-մայրիկին մանչերէն մին Անձրեւիկն է որ յաճախ կը ծեծէ մեր պատուհաններն ու տանիքները, ուժգին թափով կ'իյնայ գետին, հեղեղներ կը ձեւացնէ ու ամէն ինչ տակն ու վրայ կ'ընէ: Բայց եթէ խելօք ատենին հանդիպի, կը թարմացնէ ծառերն ու բոյսերը, կը զովացնէ շորցած հողը:

Ամէնէն շարն է ասոր եղբայրը որ կը կոչուի Կարկուտիկ: Սա խենդ Փոթորիկին հետ ընկերացած՝ կուգայ շատ անգամ, կը կոտորէ, կը թափէ, կը ջարդէ, կը փշրէ ինչ որ առջեւը հանդիպի, ապակի, ծառ, ճիւղ, բոյս, արտ և ուրիշ բաներ:

Ամպ-մայրիկը յաճախ կը սրգոյի իր անառակ մանչերուն, Անձրեւիկին ու Կարկուտիկին, իրենց այս շարութեանցը համար, և ահռելի որոտումներով, փայլատակումներով կը սաստէ զիրենք, բայց անոնք չեն խելօքնար, ու կը շարունակեն իրենց շարութիւնները:

— Ի՞նչ կը պատահի շատ անգամ անձրեւին ու կարկուտին հետ միասին:

104. — Ծ Ի Ա Մ Ա Ն Ը

Անձրեւէն ետք ամպերն սկսան ցրուիլ: Անոնց տակէն Արեւը գուրս հանեց իր պայծառ դէմքը և երկինքի կամարին վրայ ձգեց իր գոյնզգոյն, նաշխուն Ծիրանի Գօտին: Ծիածանն էր որ ծագեր էր:

Անիկա այնչափ գեղեցիկ, այնչափ շքեղ էր որ ամէն մարդ կանգնած՝ կը դիտէր զայն հիացումով: Ծիածանը գոռոզացաւ և սկսաւ պարծենալ թէ ինք Արեւէն աւելի աղուորիկ է:

Արեւն ալ ըսաւ:

— Իրաւ է թէ գեղեցիկ ես, բայց միթէ առանց ինծի կրնամ ըլլալ. չէ որ ինձմէ ելած ես:

Ծիածանը չուզեց հասկնալ և Արեւին վրայ ծիծաղեցաւ :

Արեւը բարկացաւ, մտաւ ամպերուն տակ, և Ծիածանն ալ անհետ եղաւ :

— Ե՛րբ կը ծագի Ծիածանը, առանց Արեւի ծիածան կը ծագի :

105. — ԳՈՒԹԱՆԵՐԳ

Առաւօտու աստղն երեւաց,
Բարիլուսու դռներն են բաց.
Բացուի բարով լուս-արօթրան,
Հանեմ գութան, լծեմ սարուած:
Դէ՛հ, վեր կացեք, ժիր գոմշուկներ,
Գութան երթանք, արտ վարելու :
Մաճկալ բարեւ տուաւ Աստծուն,
Գութան հասաւ արտին գլուխ :

Մաժկան ասաց. «Եմ՝ Տէր Աստուած» :
Խոփն օձի պէս առաջ սողաց :

ԱՌԱՅ. Մշա՛կ, քի՛չ խօսե, շա՛ս ախօսե :

106. — ԱՒԱԳ ՄԿՆԻԿՆ ՈՒ ԱՔԼՈՐ ԱՂԱՆ

Աւագ մկնիկ խաթունն ու աքլոր աղան ամուսնացան իրարու հետ : Օր մը աքլորը դուրս ելաւ կեր ճարելու : Մկնիկն ալ թոնիրը վառեց որ բան մը եփէ : Մէյ մըն ալ թոնիրն ինկաւ բռնկեցաւ, ու ճգրը ճգրը այրեցաւ :

Իրիկուան աքլորը դարձաւ տուն . նա-յեցաւ որ մուկը թոնիրն ինկեր, այրեր է : Լացաւ, լացաւ, գլուխին մոխիր ցանեց ու նստաւ :

Հեռուէն ճնճողուկ մը տեսաւ աքլորը ու հարցուց :

— Աքլորիկ, ինչո՞ւ եղար մոխրաչփիկ :
Աքլորն ալ ըսաւ :

— Ա՛խ, աքլոր մոխրաչփիկ, աւագ մկնիկն ինկեր է թոնիր, եգեր է շատիկ-մատիկ :

Աս որ լսեց ճնճողուէր թափեց փետուր
ները և ծառի մը կատարը նստաւ : Ծառը
հարցուց :

— Ծնճողիկ, ինչո՞ւ եղար թեւաթփիկ :
Ծնճողուկն ըսաւ :

— Ախ, ճնճողիկ թեւաթփիկ, աքլորիկ
մոխրաչփիկ, աւագ մկնիկն ընկեր թոնիր,
եղեր է չստիկ-մստիկ :

Ծառին ճիւղերը կոտորտեցան, թափե-
ցան գետինը քարին վրայ : Քարը հարցուց :

— Ծանօիկ, ինչո՞ւ եղար ճղակոտոր :
Ծառն ալ ըսաւ :

— Ախ, ծառիկ ճղակոտոր, ճնճողիկ
թեւաթփիկ, աքլորիկ մոխրաչփիկ, աւագ
մկնիկն ընկեր թոնիր, եղեր է չստիկ-մստիկ :

Քարը զլորեցաւ, գնաց ընկաւ վտակը :
Վտակը հարցուց :

— Քանիկ, ինչո՞ւ եղար գլոր-մլոր :
Քարն ալ ըսաւ :

— Ախ, քարիկ գլոր մլոր, ծառիկ ճղա-
կոտոր, ճնճողիկ թեւաթփիկ, աքլորիկ մոխ-
րաչփիկ, աւագ մկնիկն ընկեր թոնիր, եղեր
է չստիկ-մստիկ :

Վտակին ջուրն իսկոյն արիւնի փոխուե-
ցաւ :

Լուսանման աղջիկ մը կուծն ուսին՝ ե-
կաւ վտակէն ջուր առնելու : Երբոր տեսաւ
որ ջուրն արիւնի փոխուեր է, հարցուց :

— Վտակիկ, ինչո՞ւ եղար արիւն-մարիւն :
Վտակն ալ ըսաւ :

— Ախ, վտակիկ արիւն-մարիւն, քարիկ
գլոր-մլոր, ծառիկ ճղակոտոր, ճնճողիկ թե-
ւաթփիկ, աքլորիկ մոխրաչփիկ, աւագ մկնի-
կըն ընկեր թոնիր, եղեր է չստիկ-մստիկ :

Աղջիկը կուծր նետեց, կոտորտեց ու
տուն դարձաւ : Տատը հարցուց :

— Աղջիկ, ինչո՞ւ կուծն ըրիր կոտորկոտոր :
Աղջիկն ալ ըսաւ :

— Ախ, տանիկ, աղժիկը կուծ կոտոր-
կոտոր, վտակիկ արիւն-մարիւն, քարիկ գլոր-
մլոր, ծառիկ ճղակոտոր, ճնճողիկ թեւա-
թփիկ, աքլորիկ մոխրաչփիկ, աւագ մկնիկն
ընկեր թոնիր, եղեր է չստիկ-մստիկ :

Տատը ցաւէն մօրուքը ածիլեց ու նըս-
տաւ դուռը : Անդիէն մշակ մը անցաւ լուծ-
քը ուսին, տեսաւ տատը ու հարցուց :

—Տատիկ, ինչո՞ւ եղար մօրուք-ածելուկ։
Տատն ալ ըսաւ։

—Ա՛խ, տատիկ մօրուք-ածելուկ, աղջիկը
կուժ կտոր-կտոր, վտակիկ արիւն-մարիւն,
քարիկ գլոր-մլոր, ծառիկ ճղակոտոր, ճնճու-
ղիկ թեւաթփիկ, աքլորիկ մոխրաչփիկ, ա-
ւագ մկնիկն ընկեր թոնիր, եղեր է չստիկ-
մստիկ։

Մշակը կտորեց լուծքը ու նստաւ, լա-
ցաւ։ Ամէն խոզները մեծ սուգ ըրին։ Ինչո՞ւ,
ի՞նչ է պատահեր։

Մուկն է մեռեր։

107.—ԱՊՈՒՇԻՆ ՀԷՔԵԱԹԸ

Ժամանակին գեղի մը մէջ երկու եղ-
բայրներ կային, մէկը խելօք, մէկալը՝ ա-
պուշ։

Ապուշ եղբայրը ամէն տեսակ խենդու-
թիւններ կ'ընէր տունին մէջ։ Խելօքը համ-
բերու թեամբ կը տանէր անոր բոլոր ըրած-
ներուն։

Օր մը ապուշին խելքին փշեց որ եղբօր-
մէն զատուի։ Խելօքը ուզեց հակառակիլ,
բայց խենդին ո՞վ կրնայ հակառակիլ։

Ապուշը՝ բաժնելու համար իրենց ու-
նեցածը, խոշոր բիր մը առաւ ձեռքը, մը-
տաւ ախոռ և սկսաւ բոլոր կենդանիներուն
զարնել։ Անասունները վեր վեր ցատկեցին
և լեղապատառ դուրս փախան ախոռէն, մի-
նակ ծեր կով մը մնաց որ տեղէն չէր կրնար
շարժիլ։

Ապուշը փախչող կենդանիները եղբօրը
բաժին թողուց, և ինք իրեն բաժին առնե-

լով ծեր կովը, տունէն դուրս ելաւ: Գոհու-
նակ սրտով՝ կովը խառնեց առջեւը և սկսաւ
գեղը պտտիլ կովը ծախելու համար: Բայց
ծեր կովը ո՞վ կը գնէ:

Դուրս ելաւ գեղէն, ինկաւ լեռ, սար,
քաւեց անդադար՝ կովը մշտելով և երբեմն ալ
պոռայով:

— Ծախնու կով, ծախնու կով, ո՞վ կ'առ-
նէ . . . :

Շատ գնաց, քիչ գնաց, տեսաւ որ յո-
պոպիկ մը իր բոյնին մէջ նստեր՝ կը կանչէ:

— Իպիպիկ, կուկուկնուկ . . . :

Ապուշը ուրախութեամբ թռչունին մօտ
գնաց և հարցուց:

— Դուն կ'առնե՞ս կովս:

— Իպիպիկ, ձայնեց թռչունը:

— Քանի՞ ոսկի կուտաս:

— Կուկուկնուկ . . . :

— Ի՞նչ եօթը ոսկի:

— Իպիպիկ . . . :

— Քիչ մը աւելի չե՞ս տար:

— Կուկուկնուկ . . . :

— Առ, եօթը ոսկի թող ըլլայ, տուր
փարան:

— Իպիպիկ . . . :

— Հիմա փարա չունի՞ս:

— Կուկուկնուկ . . . :

— Տասնըհինգ օրէն կուտաս:

— Իպիպիկ . . . :

— Թող ըլլայ, տասնըհինգ օրէն կուգամ,
փարան կ'առնեմ, ըսաւ ապուշը, և կովը
հոն ձգելով՝ գեղ դարձաւ:

Խելօք եղբայրը երբոր լսեց պատահածը,
շատ նեղացաւ, բայց ինչ կրնար ընել:

Ժամանակը լրանալուն՝ ապուշը գնաց
հոն՝ ուր ձգած էր կովը և տեսաւ որ կո-
վուն միայն ոսկորներն են մնացեր, և անոնց
վրայ հազար-համար թռչուններ թառեր՝ կը
կտցեն շարունակ:

Քիչ մը անդին ալ յապոպիկը նստած՝
նորէն կը կանչէ

— Իպիպիկ, կուկուկնուկ . . . :

— Ի՞նչ է այս, հարցուց ապուշը յոպո-
պին, մատաղ ըրիր կովը:

— Իպիպիկ . . . :

— Տէրը ընդունելի ընէ. իմ փարաս
տուր որ երթամ:

— Կուկուկոկոկ . . . :

— Նորէն փարա շունիս, ութ օրէն կու տան :

— Իպիպիկ . . . :

— Աղէկ, ութ օրէն կուգամ, բայց եթէ նորէն չտաս փարաս, գլուխդ կը ջախջախեմ, սպառնաց ապուշը, և նորէն գեղ դարձաւ :

Ութ օր վերջ՝ դարձեալ գնաց յոպոպին և դրամն ուզեց : Յոպոպը նորէն կոնչեց իր սովորական իպիպիկ-կուկուկուկը :

— Վայ անպիտան, կ'երեւի թէ դուն իմ փարաս պիտի ուտես, պոռուց ապուշը բարկութեամբ, և ձեռքին բրիչովը ուժգին հարուած մը իջեցուց վերէն վար :

Յոպոպը՝ թր՛ու, թռաւ, և հարուածը հանդիպեցաւ քարի կտորի մը որ փշրուեցաւ ու անոր տակէն ոսկիներու տարափ մը՝ վազեց գետին :

— Տես, տես, այսչափ փարային վրայ նստեր՝ զիս կը խաղցընէ, չի տար դրամս, ըսաւ ապուշը, և գետինը թափած ոսկիներէն իր կովուն գինը՝ միայն եօթը ոսկի առնելով, դարձաւ գեղը :

Խելօք եղբայրը ապուշին ձեռքը հին, խոշոր, թանկագին ոսկիներ տեսնելով՝ զարմացաւ, և հարցափորձելով՝ հասկցաւ եղելութիւնը :

Երկու եղբայր միասին նորէն գնացին լեռը և հասկցան որ այնտեղ հնուց թաղուած գանձ մը կայ եղեր, և ապուշին բըրիչը անոր հանդիպելով՝ մէջտեղ ելեր է գանձը : Ժողվեցին գետինը ցանուած կարմրուկ ոսկիները, տոպրակներով բերին գեղը և աղուոր, աղուոր վայելելով՝ հանգիստ կեանք մը վարեցին :

Ա.Ռ.Ա.Ծ. Խնկիկն հացը, խելօքին փորը :

108.—ԳԻՒՂԻՆ ԱՌԱՒՕՏԸ

Ախ, ես սրբան կը սիրեմ գիւղին առա-
ւօտը, լոյսը կը բացուի ու աքաղաղը իր
թափին վրայէն կը պոռայ. կու-կու-լիկ-կու :
Իր ձայնին պատասխան կու տան մօտիկ
գիւղի իր ընկերները :

Անուշ հովը. խաղալէն խաղալէն կ'անց-
նի, երեքցնելով ծառերուն տերեւները :
Թոնիրները կը ծխան ու կապոյտ մուխը
սիւն սիւն կը բարձրանայ օդին մէջ :

Կր լսուի ա՜ն ժամուն զանգակը,
թիբը-թաք, թիբը-թաք, թիբը-թաք : Աղջիկ-
ները, կուժը իրենց ուսը առած, աղբիւրը
ջուրի կ'երթան :

Կովերը կը բառաչեն, ոչխարները կը
մայեն, գոմէշները կը մկան, կը լծուին ու
կը քաշեն սայլը :

Սայլին վրայ նստած է գեղացի մանու-

կը, կը յօրանջէ, և իր երկայն մահակով կը
խթէ գոմէշներուն կողը՝ պօռալով :

— Հօ, հօ սեւուկ, հօ, պօղօ, ոտք
վերցուր :

Հնձաւորները, մանգաղը անցուցած
իրենց վզին, լուռ կը քայեն. խուճը խուճը,
դէպի արտերը : Կ'աճապարեն, որպէսզի
տաքը չսկսած, առտուան զով օդին, քաղեն
իրենց քաղը և խուրձ դիզեն մինչեւ կէս օր :

Ահա արեւը ոսկիի պէս կը ցաթի՝ եր-
կայն բարտիներու գագաթին վրայ, և կա-
մաց կամաց սողալով վար կ'իջնէ : Կը հա-
ւաքուի նախիրն ալ, և հովիւը կը քշէ կո-
վերն ու ոչխարները՝ դէպի արօտավայր :

Կամաց կամաց գիւղը կ'ամայանայ,
տունը կը մնան միայն պառաւներն ու
տանտիկիները :

Ինչ գեղեցիկ է ամառուան առաւօտը
գեղին մէջ :

109.—ԿԱՐԹԸ ԵՒ ԶԿՆԻԿՆԵՐԸ

Զկնորաները կարթը իջեցուցեր էին ծովն ի վար. ասեղին ծայրն ալ ազուորիկ որդ մը դրեր էին :

Զկնիկները՝ որդը տեսան թէ չէ, բերաննին բացին և վազեցին վրան : Ամենքն ալ կը նայէին որ առաջ հասնին և որդը իրենք լափեն :

Բայց մայր ձուկը կեցուց զանոնք :

Գոցեցէք բերաննիդ, բսաւ անոնց, նախ հասկցէք թէ ի՞նչ է և վերջը կերէք :

—Մայր, ըսին ձկնիկները, ազուորիկ որդ մըն է, բարի մարդիկ վար իջեցուցեր են որ ուտենք :

Մայր ձուկը խնդաց իր պարզամիտ ձաւերուն վրայ, և ըսաւ :

—Տգաքս, մարդիկ ձեզ սիրելնուն համար չէ որ վար իջեցուցեր են այս որդը : Եթէ ուշադրութեամբ նայիք՝ պիտի տեսնէք որ որդը ասեղի մը անցուած է : Կըլ-

լելնուդ պէս, ասեղը բերաննիդ պիտի մտնէ և ահա ձեզ վեր պիտի քաշեն :

—Բայց մեզ ի՞նչ պիտի ընեն, մայր :

—Պիտի սուկեն, տապակին մէջ պիտի դնեն և իւզով պիտի տապկեն :

—Ու տապկելէ վերջը . . .

—Տապկելէ վերջ ալ փառաւոր մը պիտի ուտեն. ձեր փուշերն ալ փխտիկին պիտի տան որ ան ալ խնջոյքէն բաժին ունենայ :

Այս որ լսեցին, ձկնիկները շուտ շուտ փախան որդին քովէն :

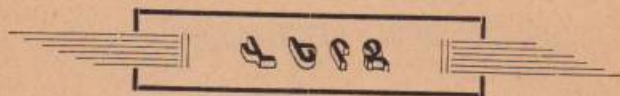
—Ինչո՞ւ կը փախիք, եկէք, դեռ ըսելիք ունիմ : Այս որդին մէկ կտորը կրնաք ուտել : Մի դպչիք այն մասին որ ասեղին պլուած է, բայց անկէ վար երկարող մասը զգուշութեամբ կրնաք փրցնել և ուտել :

Յետոյ, մայր ձուկը թեւովը ցոյց տուաւ ուտելիք մասը : Զկնիկները փրցուցին այդ կտորը և ազուոր մը կերան :

Ձկնորսները դեռ կ'սպասեն որ ձուկ բռնեն :

Կարթը միշտ լեցուն վար կ'իջնէ և պարապ վեր կ'ելլէ :

Ձկնիկները ազատեցան , որովհետեւ հնազանդեցան իրենց մօրը :

Ց Ա Ն Կ

1. Իմ գիրքս (ստանաւոր) հետեւողութիւն Յ. Գ.	52
2. Օրուան պահերն ու ժամերը	3
3. Աքաղաղ (ստանաւոր) Գամառ Քարիպա	4
4. Շնորհիկն ու շնիկը	5
5. Փոքրիկ դպրոցականը (ստանաւոր) Յ. Գ.	6
6. Զրազեայ մանուկներ	7
7. Մանկիկը թռչնիկին (ստանաւոր) Ա. Ն. Խ.	8
8. Ծոյլ Խորէնը	9
9. Ծոյլ աղջնակը (ստանաւոր) հետեւողութիւն	10
10. Նաչխուն թիթեանիկը Յ. Գ.	10
11. Բարի Անահիտը	11
12. Գոյները (ստանաւոր) Յ. Գ.	12
13. Շարժուան օրերը Յ. Գ.	12
14. Արփիկին պուպրիկը (ստանաւոր) հետեւող. Յ. Գ.	13
15. Հարցում մը. ժողովրդական	14
16. Զիակ, ձիակ (ստանաւոր) ժողովրդական	15
17. Ակնօցը. հետեւողութիւն	15
18. Ո՛վ, ո՛վ... (ստանաւոր) հետեւողութիւն Յ. Գ.	16
19. Խելօք գլուխը	17
20. Հայրիկը (ստանաւոր) հետեւողութիւն Յ. Գ.	18
21. Գրիգորիկն ու կօվերը, քարզմանութիւն	19
22. Հրեշտակն ու մանկիկը (ստանաւոր) Պ. Մինասեան	20
23. Արձագանգը. հետեւողութիւն	20
24. Օրօրերդ (ստանաւոր) ժողովրդական	21
25. Ճնճղուկին բոյնը	22
26. Մայրիկը	23
27. Անուններ (ստանաւոր) Յ. Գ.	24
28. Փոքրիկ Սուրէնը. հետեւողութիւն	25
29. Փխիկ, փխիկ (ստանաւոր) հետեւող.	26

30.	Գէշ սովորութիւն, «Մաղիկ» մեկ հանդէս	27
31.	Մարմնի անդամները (ոտանաւոր) հետեւող. Յ. Գ.	27
32.	Վերէն ու վարէն. հետեւողութիւն	29
33.	Արտուտիկ (ոտանաւոր) ժողովրդ.	30
34.	Կռուրտող քոյրեր	31
35.	Սագիկ, սագիկ (ոտանաւոր)	32
36.	Նորածին Պետիկը. ժողովրդ. Յ. Գ.	33
37.	Աստղիկին կրազը քրզմ.	34
38.	Պառաւին հաւը	35
39.	Ուլիկներ (ոտանաւոր) հետեւող.	35
40.	Թափթփած Յակորը	36
41.	Կոկիկ Նուարդը (ոտանաւոր) հետեւող. Յ. Գ.	37
42.	Քաջ եղջերուն	38
43.	Մեր տան ետեւ (ոտանաւոր) ժողովրդ.	39
44.	Անկեղծութիւն. քարզմ.	39
45.	Պզտիկ չարածծին (ոտանաւոր)	40
46.	Պարտէզին մէջ հետեւող.	41
47.	Պուպլատիկինը (ոտանաւոր) ժողովրդ.	42
48.	Առիւծն ու գորտը	43
49.	Բուսիկը (ոտանաւոր)	43
50.	Աւտուան ճառագայթները. հետեւող.	44
51.	Մանուշակ (ոտանաւոր) Դողոխեան	47
52.	Մանուկը արե. ին. հետեւող.	48
53.	Գիշեր բարի (ոտանաւոր) հետեւող. Յ. Գ.	49
54.	Ճշմարտախօս Տիգրանը, «Մաղին» մեկ հանդէս	50
55.	Ընտանի կենդանիները (ոտանաւոր) հետեւող. Յ. Գ.	51
56.	Երկու մուկեր	52
57.	Պտղասէր աղան (ոտանաւոր)	53
58.	Լալկան Մինասը. քրզմ.	54
59.	Մեր ժամը (ոտանաւոր)	55
60.	Երկու խաղընկերներ	56

61.	Թռուցիկը (ոտանաւոր) Սասկան Վրդպ.	52
62.	Ազուաին խրատը	57
63.	Կաղանդ պապան (ոտանաւոր)	58
64.	Աղուէտին ուխտը. ժողովրդ.	59
65.	Նոր տարին ու աղքատները (ոտանաւոր) «Մաղիկ»	60
66.	Շնիկն ու փիսիկը, քրզմ.	61
67.	Խելօք Դաւիթին կօլը. ժողովրդ.	62
68.	Չատիկ (ոտանաւոր)	63
69.	Անհոգ աղան	64
70.	Մեղու (ոտանաւոր) Գ. Քարիպա	64
71.	Յաջող որսորդութիւն, ժողովրդ. Յ. Գ.	65
72.	Չորս եղանակ (ոտանաւոր) Գ. Քարիպա	66
73.	Օձն ու գեղացին	68
74.	Տարուան Ամիսները (ոտանաւոր) Գ. Քարիպա	69
75.	Արեւ քուրիկն ու լուսին աղբարիկը, ժողովրդ.	70
76.	Ծառիկ (ոտանաւոր) Սրինգ	71
77.	Խնձորենիին այցելուները, հետեւող.	72
78.	Գարուն (ոտանաւոր) «Մաղիկ» մեկ հանդէս	73
79.	Անտառին մէջ. հետեւող.	74
80.	Առուակ (ոտանաւոր) Չոկ	75
81.	Աքլորին զրոյցը. ժողովրդ. «Բիւրակն» հանդէս	76
82.	Երեք ձուկերը. քրզմ.	77
83.	Նաւը (ոտանաւոր)	79
84.	Չարածծի քասին, հետեւող.	81
85.	Երկրին չորս կողմերը (ոտանաւոր) Յ. Գ.	81
86.	Պապուկին հանելուկը, ժողովրդ.	83
87.	Բազիկը (ոտանաւոր) Գ. Քարիպա	84
88.	Մաման ու անձեղը. ժողովրդ. «Բիւրակն»	86
89.	Տօնի օրեր (ոտանաւոր) Էմմ. Բնն.	87
90.	Շուտասելուկ. ժողովրդ.	89
91.	Ծուղակը. քրզմ.	90

92.	Կենդանիներու վէճը. հետևող.	էջ 92
93.	Լուսին պապուկ (ստանաւոր) Յ Գ,	94
94.	Մանուկները դաշտին մէջ. հետևող.	96
95.	Զողացքը (ստանաւոր)	98
96.	Վագրն ու կատուն, ժողովրդ.	99
97.	Վիճակին երգը (ստանաւոր) ժողովրդ.	101
98.	Գայլն ու մօր վրէժը, ժողովրդ.	102
99.	Մանուկն ու ջուրը (ստանաւոր) ժողովրդ. Յ. Գ.	103
100.	Ոսկիին ու երկաթին վէճը	104
101.	Աղուէսն ու խաղողը	106
102.	Ելանք գնացինք. ժողովրդ.	107
103.	Ամպ-Մայրիկը, հետևող.	107
104.	Միածանը	109
105.	Գութաներգ (ստանաւոր) ժողովրդ.	110
106.	Աւազ մկնիկ ու աքլոր աղան ժողովրդ. Բիւրկ.	111
107.	Ապուշին հէքեաթը	115
108.	Գիւղին առաւօտը (ստանաւոր) ժողովրդ.	120
109.	Կարթը և ձկնրկները	122

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ Ն Ե Ր

Թիւ	1	.	.	.	Ա. քաղաղ
»	2	.	.	.	Շարթուան եօթն օրերը
»	3	.	.	.	Բերան, ականջ, աչք
»	4	.	.	.	Հակիրթ
»	5	.	.	.	Նուշ
»	6	.	.	.	Օձ
»	7	.	.	.	Տարուան 12 ամիսները
»	8	.	.	.	Արեւ
»	9	.	.	.	Լուսին
»	10	.	.	.	Աղօրիք